
Forvaltningen av Osломarka

En gjennomgang og analyse av
intensjoner og ressursbruk
fra 1970-tallet til 2005

Finn Roar Halvorsrud

Hovedoppgave i geografi
Institutt for geofag
Universitetet i Oslo
Våren 2007

© **Finn Roar Halvorsrud, 2007**

Veileder: Tormod Klemsdal, førsteamanuensis ved UiO, institutt for geofag.

Dette eksamensarbeidet er publisert elektronisk i DUO – Digitale Utgivelser ved UiO

<http://www.duo.uio.no>

Det er også katalogisert i BIBSYS (<http://www.bibsys.no/>)

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted, in any form or by any means, without permission.

Foto: Gjermund Andersen

”Over dalen hvilte en ro og en fred, så en neppe kunne ane at hovedstaden var så nær.”

Fra "En sommernatt på Krokskogen" av P.C. Asbjørnsen

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Sammendrag.....	4
Kap. 1: Innledning	7
1.1 Bakgrunn.....	7
1.2 Problemstillingen.....	8
1.3 Avgrensing og premisser	9
1.3.1 Lovverket.....	9
1.3.2 Områdebegrensningen i oppgaven	9
1.3.3 Ressursene	10
1.3.4 Aktørene	10
1.4 Områdebeskrivelse	12
1.4.1 Geografiske data og egenskaper	12
1.4.2 Historien bak forvaltningen og konfliktene.....	16
1.4.3 Kultur og samfunn	18
Kap. 2: Ressurser og aktører	21
2.1 Ressursene i Oslomarka.....	21
2.1.1 Friluftsliv.....	21
2.1.2 Naturvern	22
2.1.3 Skogsdrift.....	23
2.2 Aktørene.....	26
2.3 Lovverket som påvirker ressursene og aktørene.....	31
2.3.1 Plan - og bygningsloven.....	31
2.3.2 Skogbruksloven.....	32
2.3.3 Naturvernloven	33
2.3.4 Friluftslivloven.....	33
2.3.5 Markaforskriften	34
Kap. 3: Teori.....	35
3.1 Oppgavens ressurs- og miljøgeografiske aspekter.....	35
3.3.1 Kort om ressurs - og miljøgeografiens fagfilosofi.....	35
3.3.2 Oppgavens faglige vinkling	36
Kap. 4: Metode	38
4.1 Skriftlige kilder	38
4.2 Utvelgelsen av aktører	38
4.3 Intervjuene	39
4.4 Usikkerhet	40
Kap. 5: Data.....	41
5.1 Gjennomgang av de offentlige skriftlige kildene.....	41
5.2 Gjennomgang av data fra aktørene	45
Kap. 6: Diskusjon.....	70
6.1 Særlov	70
6.2 Forvaltningen og lovverket.....	74
6.3 Konfliktens kjerne.....	76
Kap. 7: Konklusjon.....	78
Epilog	80
Referanseliste.....	81
Vedlegg.....	84

Forord

Denne oppgaven inngår i en Cand. Scient. grad ved avdelingen for naturgeografi på Institutt for geofag, Universitetet i Oslo. Fagfeltet er ressurs- og miljøgeografi.

Veileder har vært Førsteamanuensis Tormod Klemsdal.

Hovedtemaet for oppgaven er forvaltningen av Oslomarka. Dette temaet er viktig for meg av to grunner. Den ene er å se på hvilke konsekvenser forvaltningen har for miljøet og menneskene som berøres av Oslomarka. Forvaltning handler om å søke etter en rettferdig og helhetlig måte å fordele og administrere en ressurs på. Jeg har lenge vært opptatt av at man må søke etter å forstå helheten. Dette er også mye av grunnen til at jeg har valgt ressurs- og miljøgeografi som mitt hovedfagsområde. Dette valget vil jeg igjen knytte sammen med min overbevisning om å tilstrebe et rettferdig samfunn. Den andre grunnen er at jeg i oppveksten hadde mye glede av å ha skogen rett utenfor døra. Denne gleden vil jeg gi videre til mine barn og bor nå rett ved Oslomarka.

Hovedoppgaven har vært en lang læringskurve. Selv om det står mitt navn på forsiden er det takket være en del personer. Først vil jeg takke Tormod Klemsdal for gode råd og samtaler, og å ta i et tak når det gjelder. En takk til Gjermund Andersen for å ha geleidet meg gjennom byråkratijungelen slik at jeg forstod hvem som var hvor og hvorfor. En stor takk til mine medstudenter, gamle som nye, for å ha skapt et fantastisk miljø som det er umulig å mislike. Studietiden er over men minnene blir jeg aldri ferdig med! Takk til Liv Ragnhild for meget gode råd i den avsluttende fasen. En god takk til familie og venner for alltid å høre på mine frustrasjoner, og samtidig få meg til å huske at det finnes noe mer enn studier. Til slutt, og aller mest, vil jeg takke Valborg, Sunniva og Mikkel. Valborg, fordi du er så utrolig tålmodig og hjelpende og lot meg bruke den tiden som trengtes. Men nå, endelig, skal du få litt avlastning! Sunniva og Mikkel fordi de tar meg med til en annen planet hvor hovedfaget ikke finnes, og for å ha fått meg til å innse at latter, lek, sang og en bunnløs gjensynsglede er den beste terapi når man er stresset.

Blindern, 24.05.2005

Finn Roar Halvorsrud

Sammendrag

Oslomarka er en fellesbetegnelse på området som ligger i fem fylker og 19 kommuner øst, sørøst, vest og nord for Oslo. Totalt dekker Oslomarka et område på 0,4 % av Norges areal, men er et potensielt friluftslivs- og rekreasjonsområde for nær 25 % av landets befolkning. Forvaltningen av Oslomarka er dermed viktig for mange typer av aktører.

Målet med oppgaven er å undersøke om intensjonene for forvaltningen av ressursbruken i Oslomarka har blitt ivaretatt siden 1970-tallet. Dermed må intensjonene som lå til grunn for forvaltningen undersøkes, og utviklingen av hvordan forvaltningen siden 1970-tallet har blitt til dagens forvaltning må kartlegges.

For å nå målet har oppgaven undersøkt dokumenter fra 1970-tallet frem til 2005, samt intervjuet representanter fra ulike aktører. Aktørene som ble valgt ut representerer de fleste brukere av Oslomarka. Følgende aktører er intervjuet: Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Fylkesmannen i Buskerud, Oslo kommune (både friluftsetaten og plan- og bygningsetaten), Ringerike kommune, den tidligere markainspektøren, Oslo og omland friluftsråd, DNT Oslo og Omegn, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus og Løvenskiold Skog.

Oppgaven har foretatt en studie av kjernedokumentene ”Utkast til flerbruksplan for Oslomarka” som kom i 1976, og notatet ”Planbehandling av Marka” som kom i 1986. Begge dokumentene kom fra Miljøverndepartementet. Disse dokumentene er meget sentrale da de viser intensjonene fra 1970-tallet godt og hvordan Miljøverndepartementet vil at Oslomarka skal forvaltes. I ”Utkast til flerbruksplan for Oslomarka” er konklusjonen at det bør bli en særlov for Oslomarka og at friluftsliv og rekreasjon skal prioriteres høyere. Notatet er ment som en veileder for fylkesmennene, og er den dag i dag det dokumentet de benytter seg av når kommunedelplanene skal behandles.

Aktørene ble fremsatt en semi-standarisert kvalitativ spørreundersøkelse. Dette innebar at aktørene ble stilt de samme spørsmålene, bortsett fra spesifikke spørsmål angående aktøren selv og dens rolle i Oslomarka.

Oppgaven diskuterer resultatene som fremkom av disse undersøkelsene. Blant aktørene er det uenighet i spørsmålet om intensjonene har blitt ivaretatt. Gjennom analysen avdekker oppgaven en verdikonflikt om forvaltningen av Osломarka. Synet på hvorvidt intensjonene har blitt ivaretatt eller ikke, er avhengig av ståstedet til de ulike aktørene. Løvenskiold Skog og Ringerike kommune mener intensjonene har blitt ivaretatt, mens de resterende aktørene mener de ikke har blitt det.

Sluttkonklusjonen begrunnes med at siden ”*Utkast til flerbruksplan for Osломarka*” ville ha en særlov, og flertallet av aktørene fremdeles vil ha det, indikerer dette en misnøye med utviklingen av forvaltningen som ikke samsvarer med intensjonene. Oppgaven mener derfor at intensjonene for forvaltningen og ressursbruken av Osломarka siden 1970-tallet *ikke* er ivaretatt.

Kap. 1: Innledning

1.1 Bakgrunn

Oslomarka er en fellesbetegnelse på området som ligger i fem fylker og 19 kommuner øst, sørøst, vest og nord for Oslo. Området preges av skog og innsjøer. Siden Oslomarka ligger i Norges mest folkerike region, gjør dette forvaltningen mer sammensatt enn i mange andre områder. Oslomarka dekker 0,4 % av Norges areal, men er et potensielt friluftslivs- og rekreasjonsområde for nær 25 % av landets befolkning. Forvaltningen av Oslomarka får følgelig større ringvirkninger enn i andre bynære marker på grunn av alle menneskene den berører. Dette fører også til et stort antall aktører som må forholde seg til hverandre. Det finnes totalt ca. 2000 private eiere, hvorav Løvenskiold er den desidert største. I tillegg er det mange organisasjoner og foreninger som er engasjert og har interesser i Oslomarka. Summen av disse gjør Oslomarka til en kompleks mosaikk av kryssende interesser og syn på hvordan området skal forvaltes.

Etter mange undersøkelser på 70-tallet kom det et utkast til flerbruksplan for Oslomarka i 1976. På bakgrunn av dette utkastet kom det i 1979 et forslag om at Oslomarka skulle få en særlov. Dette forslaget gikk ikke gjennom og det ble bestemt at gjeldende lovverk skulle benyttes, samt noen egne forskrifter spesielt tilpasset Oslomarka.

Forvaltningen av naturområder er underlagt mange ulike lover, avhengig av hvilket formål man sikter å bruke området til og hvilke ressurser man vil forvalte (Se kapittel 2). For Oslomarka er det mange ulike interesser og ressurser som skal tas hensyn til og veies opp mot hverandre, derfor er det ytterst viktig at lovverket fungerer slik at en helhetlig forvaltning er mulig. Lovverket må makte å fange opp de elementene som utgjør summen av forvaltningsoppgavene. Uten et velfungerende lovverk risikerer man å ende opp med å forvalte noe på en utilfredsstillende måte, selv om lovverket

følges. Derfor vil en analyse av forvaltningen av Oslomarka være avhengig av å se på lovverket som ligger til grunn.

Oppgaven vil fokusere på tre kjerneressurser i Oslomarka. Friluftsliv, naturvern og skogsdrift. En mer detaljert beskrivelse av, og om hvorfor disse er valgt, vil komme i kapittel 2.

Rent faglig sett er dette en viktig oppgave. Oppgaven berører flere sentrale punkter innen ressurs- og miljøgeografi, som i stor grad handler om å se på og analysere bruken av ressurser i naturen og konsekvensene den kan få i et helhetlig perspektiv. Noe av det vesentlige med oppgaven er nettopp det helhetlige i forvaltningen mellom de ulike aktørene i området, det være seg mellom fylkene, kommunene, de private og interesseorganisasjonene.

1.2 Problemstillingen

Problemstillingen formuleres på følgende måte:

Har bruken av ressursene, og forvaltningen av disse, blitt ivaretatt i henhold til intensjonene for Oslomarka siden 1970-tallet?

Denne problemstillingen gjør at jeg må undersøke og oppklare to spørsmål:

- Hvilke intensjoner lå til grunn for ressursbruken av Oslomarka?
- Hvordan har ressursbruken og forvaltningen av Oslomarka vært frem til i dag?

For å få svar på disse spørsmålene må oppgaven analysere forvaltningen med hensyn til intensjonene og ressursbruken.

I korte trekk vil oppgaven bli gjennomført på følgende måte:

Først vil oppgaven angi de avgrensinger og premisser som legges til grunn.

Så vil oppgaven gi en geografisk områdebeskrivelse og kort gjengi de viktigste historiske hendelsene for å kunne belyse hva som har preget området tidligere og frem til i dag. Det vil deretter være en presentasjon av de viktigste ressursene som oppgaven skal fokusere på (se kap. 1.3.3), og av de aktører som har blitt valgt ut. I

den sammenheng vil en gjennomgang av lovverket som styrer forvaltningen være nødvendig. Oppgavens teoretiske aspekter vil så bli gjennomgått og vurdert. Deretter følger et metodekapittel som forklarer utvelgelsen og bruken av datamaterialet og diskuterer dets usikkerhet. Videre kommer presentasjonen av datamaterialet og tilslutt diskusjonen og konklusjonen.

1.3 Avgrensing og premisser

I dette delkapittelet gjøres det rede for de begrensningene som er lagt til grunn i hovedoppgaven.

1.3.1 Lovverket

Lovverket er svært omfattende og en gjennomgang av alle lover og forskrifter som er gjeldende for Oslomarka er en enorm oppgave. Jeg vil derfor ikke diskutere hver enkelt lov eller forskrift, men gjennomgå de sentrale lovene og forskriftene som er mest benyttet i Oslomarka, og påpeke konsekvensene av dem der det faller seg naturlig. Grunnen til å sette en slik grense er i hovedsak for å unngå en prinsippell diskusjon om hvert enkelt element i lovverket.

1.3.2 Områdebegrensningen i oppgaven

En detaljert gjennomgang av hver av de 5 fylkene og de 19 kommunene ville vært svært arbeidskrevende og tatt altfor lang tid. I stedet ser oppgaven på forvaltningen gjennom et by-land perspektiv. Ved å velge en slik vinkel på utvalget, vil det bringe frem forskjellene og likhetene i forvaltningen av områder med forskjellig utgangspunkt. Eksempler fra andre fylker og kommuner enn de som er valgt tas med hvis det har påvirket forvaltningen eller ressursbruken, eller har skapt en presedens for lovgivningen. Situasjonen er riktignok ofte slik at innenfor et fylke er det både by og land, men denne begrensningen gjaldt særlig med hensyn til kommunene.

De to fylkene som er valgt er til å representere byperspektivet er Oslo og Akershus. Siden Oslo og Akershus hører inn under samme Fylkesmann falt det naturlig å ta med

begge. Buskerud fylke representerer landperspektivet. Av kommunene er Oslo kommune valgt som bykommunen og Ringerike som landkommunen.

1.3.3 Ressursene

En ressurs er noe mennesket kan bruke til å tilfredsstille sine behov på. Mer om denne definisjonen i kapittel 3.

Oslomarka er tilholdsted for mange typer ressursbruk. I oppgaven vil det bli fokusert på tre hovedressurser.

- Friluftsliv
- Naturvern
- Skogsdrift

Disse tre representerer hovedressursene det er konflikter mellom i Oslomarka og er følgelig de som det foreligger mest data om. Ved å fokusere på disse tre kjerneressursene i Oslomarka vil oppgaven lettere analysere de dataene som foreligger. Med denne begrensingen vil samspillet og påvirkningen de ulike aktørene har på hverandre tre tydeligere frem.

Hytte- og boligbygging, bygging av idrettsanlegg og annen byggvirksomhet kan også defineres som en ressurs i form av at det skaper verdier. Men siden ingen av aktørene fokuserte på bygging i Oslomarka som et tema utelates det fra oppgavens hovedressurser. Det er også en bred enighet blant alle aktørene at bygging i Oslomarka skal være meget strengt kontrollert og ikke skal tillates så fremt det ikke ligger særskilte grunner bak. Blant politikere er dette også et vanlig syn.

1.3.4 Aktørene

Oslomarka er et område med mange aktører, og valget av aktører som skulle intervjues var viktig. Utvalget er valgt ut fra det som best gjenspeiler den ressursbruken oppgaven er ute etter å belyse, samt etter hvordan forvaltningen rent praktisk knytter disse aktørene sammen. De offentlige aktørene som ble valgt var:

- Fylkesmannen i Oslo og Akershus v/ seniorrådgiver Erik Arnkværn
- Fylkesmannen i Buskerud, v/ avdelingsdirektør Bertil Anderson og plankonsulent Lise Økland
- Oslo kommune, plan - og bygningsetaten v/ rådgiverne Lise Radoli og Brede Norderud fra avdelingen for byutvikling, og v/ jurist Jan Øystein Råde fra ressursenteret
- Oslo kommune, friluftsetaten v/ rådgiver Helge Haakenstad
- Ringerike kommune v/Skogbrukssjef Hans Bergan og sjefsingeniør Arne Hellum

I tillegg ble tidligere Markainspektør Kjell Hauge intervjuet.

Organisasjonene som ble intervjuet var:

- Oslo og Omland Friluftsråd v/ daglig leder Asbjørn Olsen
- DNT Oslo v/ Wenche Løfsgård
- Naturvernforbundet i Oslo og Akershus v/ daglig leder Gjermund Andersen

Løvenskiold ble valgt som representant for de private aktørene. Løvenskiold er den desidert største private grunneieren i Oslomarka, og påvirkes dermed i størst grad av forvaltningen. Siden Løvenskiold som konsern har mange områder de er involvert i, var det naturlig å bruke den delen av konsernet som har mest med Oslomarka å gjøre. Derfor ble skogsjef Rolf Hatlinghus i Løvenskiold Skog intervjuet.

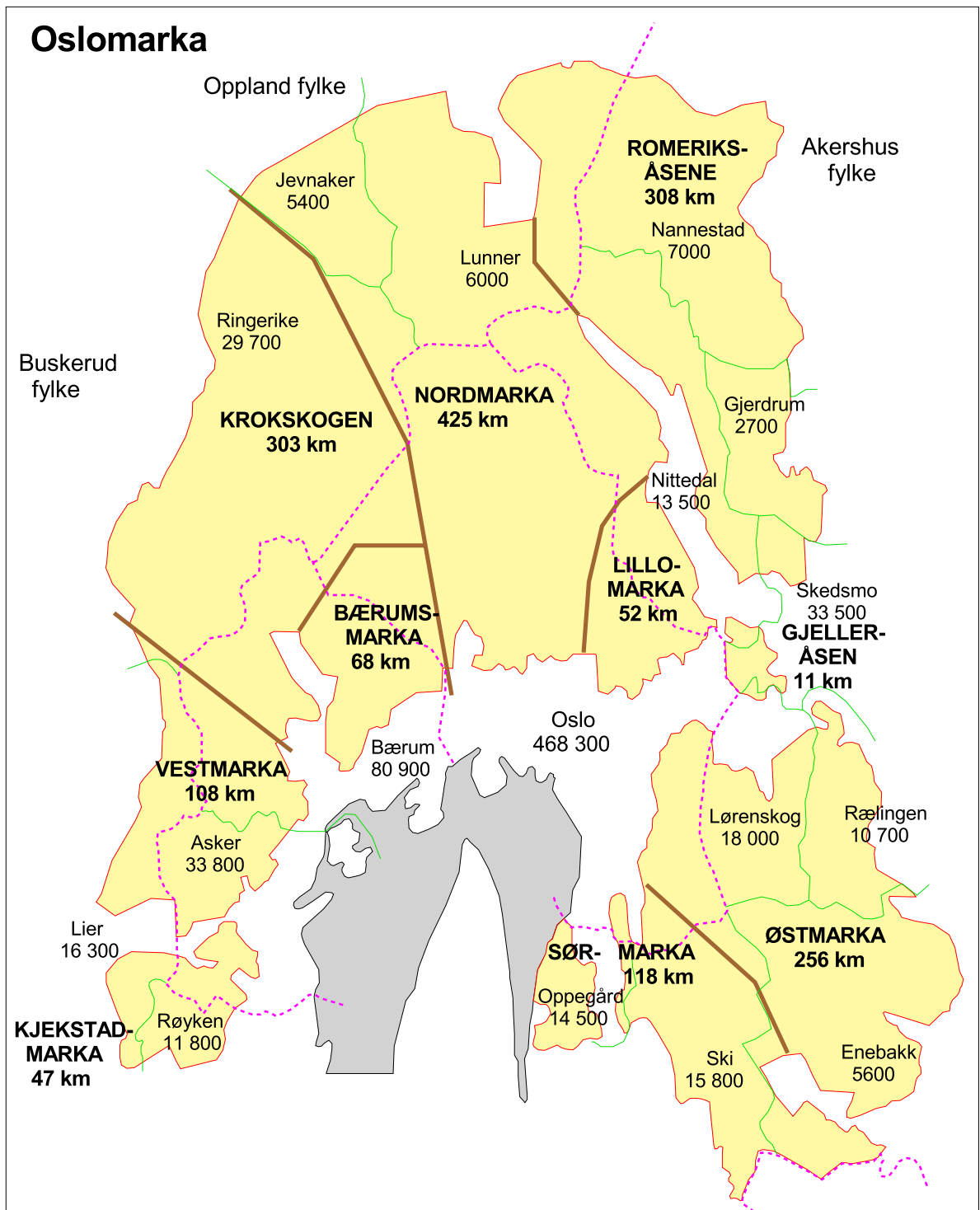
1.4 Områdebeskrivelse

Oslomarka dekker et område på ca. 1700 km² som fordeler seg mellom de 5 fylkene Oslo, Oppland, Buskerud, Akershus og Østfold og 19 kommuner i disse fylkene. Totalt tilsvarer størrelsen 0,4 % av Norges areal. Til gjengjeld bor 25 % av landets befolkning i nærheten av Marka. I de neste avsnittene skal jeg først gå gjennom de geografiske elementene man finner i Oslomarka, deretter kort gjengi historien, de kulturelle påvirkningene og eiendomsforholdene. I og med at Oslomarka er et komplekst område er det vanskelig å gå i detalj i hver enkelt del. Derfor har jeg valgt å ta for meg hovedtrekkene man finner i Oslomarka. Jeg kommer til å spesifisere spesielle elementer når det er nødvendig.

1.4.1 Geografiske data og egenskaper

Arealfordeling

Oslomarka deles opp i 10 områder. Etter størrelsen er det Nordmarka (425 km²), Romeriksåsen (308 km²), Krokskogen (303 km²), Østmarka (256 km²), Sørmarka (118 km²), Vestmarka (108 km²), Bærummarka (68 km²), Lillomarka (52 km²), Kjekstadmarka (47 km²) og Gjelleråsen (11 km²) . (se kart 1).

Kart 1: Oversikt over Oslomarka med størrelse på markene og folketallet i de tilhørende kommunene. Kartet er basert på et kart fra 1976 og grunnrisset til markagrensa er nokså likt grensa som brukes i dag, men noen justeringer har forekommet. Folketallet har økt med ca 12 % i samtlige kommuner. (Statistisk Sentralbyrå, 2004).

Kilde til kart: Utkast til flerbruksplan for Oslomarka, 1976

Berggrunn og landformer

På grunn av Oslofeltet har Oslomarka en spesiell geologisk karakter. De vestlige og nordlige områdene består av permiske dyp- og dagbergarter, hovedsakelig forskjellige syenitter og granitter og dagbergarter som basalt og porfyrer. De østlige og sørlige områdene består av prekambriske bergarter. Her er gneiss den mest utbredte bergarten.

Landformene som preger Oslomarka i vest og nord er ås- og kollelandskap. Dette skyldes bergartenes egenskaper og dannelse. Dypbergartene ligger som åser og koller med nokså stort relieff, mens dagbergartene gir lavere åser og koller og følgelig mindre relieff. I Øst- og Sørmarka finner man et tydelig strukturmønster i de prekambriske bergartene.

Av de kvartærgeologiske elementene som finnes er det bunnmorener det er mest av. Den finnes i ulike tykkelser de fleste steder i Oslomarka. Det er mest bunnmorene av lokal karakter der berggrunnen under bestemmer jordartens kornstørrelse, sammensetning og næringsinnhold. Videre er det også noen visuelt fremtredende endemorener ved enden av noen innsjøer. Spesielt bør "Akertrinnet" nevnes. Dette trinnet er en isrand-dannelse som kan følges fra Lierdalen gjennom Vestmarka, Bærumsmarka, Nordmarka og inn i Østmarka (Gjessing, 1980).

Vegetasjon

Innenfor Oslomarka finner man tre vegetasjonssoner. Sørligst og rundt Oslofjorden finner man den *boreonemorale sonen*. Kjekstadmarka, midtre og vestre del av Østmarka og Sørmarka hører til her. Den *boreonemorale sonen* danner overgangen mellom den *nemorale* og den *boreale sonen*. Det innebærer at vegetasjonen er preget av edelløvskog i solvendte lier med godt jordsmonn. Bjørk-, gråor- og barskog dominerer ellers. Videre nordover og vekk fra Oslofjorden strekker den *sørboreale sonen* seg. Her ligger Vestmarka, sørlige delen av Nordmarka og Romeriksåsen, Gjelleråsen og østlige deler av Østmarka. Sonen preges av barskog men det finnes også store arealer med oreskog og partier med edelløvskog og tørrengvegetasjon. Sonen har også en del arter som krever høye sommertemperaturer. Den siste sonen er

den *mellomboreale sonen*. Her dominerer barskogen og man finner høydegrensene for lavurtgranskog, gråor- og heggeskog samt en rekke varmekjære arter (Nasjonalatlas for Norge, vegetasjon, 1998).

Vann og vassdrag

Oslomarka består av mange vann, elver og bekker. Vassdragene i Oslomarka er i liten grad forurenset. Dette gjelder særlig de mer avsidesliggende områdene. Det finnes en del gamle fløtingsdemninger, som er eksempler på kulturminner i Oslomarka. Maridalsvassdraget, Elvågavassdraget, Langlivassdraget og Alunsjøvassdraget fungerer som drikkevannskilder og er derfor regulert. Disse vassdragene og de tilhørende nedbørsområdene er strengt forvaltet. Rundt vassdragene er det meget begrenset hva som er tillatt. Nøklevann i Østmarka og Steinbruvann i Lillomarka er demmet opp fordi de engang var drikkevannsreserver.

Klima

Hvis man bruker Köppens klima klassifikasjon ligger Oslomarka på grensen mellom Dfb og Dfc. Köppen bruker gjennomsnittstemperaturer og nedbør som indikatorer. D-klima karakteriseres som områder hvor varmeste måned har over 10 °C i gjennomsnittstemperatur, og hvor den kaldeste måneden har lavere enn -3 °C i gjennomsnitt. Når det er nedbør hele året, altså ingen tørketid betegnes det med bokstaven f. I områder som har 4 måneder hvor gjennomsnittstemperaturen ligger over 10 °C brukes bokstaven b. For områder hvor det er 3 måneder med over 10 °C i snitt benyttes bokstaven c (Klemsdal, 1998).

Med tanke på Oslomarkas topografi og utstrekning passer denne inndelingen godt. De lavereliggende sydlige delene av Oslomarka har et temperert barskogs-klima med en relativ lang, varm sommer som tilsvarer klassifiseringen av et Dfb-klima. De høyereliggende nordlige delene har et temperert barskogs-klima med en relativ kortere men varm sommer. Dette klassifiseres som et Dfc-klima.

1.4.2 Historien bak forvaltningen og konfliktene

Oslomarka var fram til midten av 1800-tallet stort sett brukt som jakt- og fiskeområde for lokale jegere. De brukene som fantes drev et tradisjonelt jordbruk med dyrehold og med hogst til eget forbruk. Det var ingen ressurskonflikter i den forstand at store interessegrupper sto mot hverandre (NIBR notat 4, 1974).

Drikkevann

Det første store konfliktområdet dreide seg om drikkevannsforsyning til Oslo. Da det mot slutten av 1800-tallet ble økt behov for drikkevann, begynte man å se på flere sjøer i Nordmarka, særlig innenfor Maridalsvannets nedbørsfelt, som aktuelle drikkevannskilder. Det var Akerselven Brugseierforening var første aktør som kjøpte opp eiendommer. Senere kom kommunen inn og eksproprieterte og kjøpte store arealer for å sikre drikkevann til Oslo. Dette førte til at det i 1913 for første gang ble lagt restriksjoner på bruken av Oslomarka. Løvenskiold, som eide eiendommer langs Maridalsvassdraget, fikk forbud mot å bygge, utparsellere tomter og forurense. I 1950 ble denne avtalen ytterligere forsterket til å gjelde et område på tilsammen 178 km². Det ble dermed kun tillatt å drive alminnelig skogsdrift, og i tillegg ble det lagt restriksjoner på friluftslivet. Det ble blant annet ikke lov å telte nærmere enn 50 meter i nærheten av drikkevannkildene og de tilhørende vassdragene. Selv om friluftslivsorganisasjonene ikke likte dette spesielt godt, innså de også behovet for rent vann og godtok restriksjonene. Det ble derimot mer ampert mellom naturvernere og kommunen ved økt bygging av demninger og områder som ble lagt under vann på 1960-tallet. Denne konflikten roet seg raskt og ble overgått av konflikten med skogsdriften og veibyggingen dette medførte (Johansen, 2001).

Friluftsliv og naturvern

Da det i 1930-årene ble økt salg av boligtomter i skogene rundt Oslo ble Oslo og Omland Friluftsråd dannet. Det var de som først nedtegnet det som i dag er blitt til Markagrensa. I 1937 la de frem et forslag til en grense rundt Oslomarka som skulle hindre utbygging innenfor (Oslo og Omland Friluftsråd, 1995)

Den 28. november 1946 gikk et sted mellom 30 000 og 40 000 mennesker i fakkeltog mot at det skulle legges kraftledninger tvers gjennom Oslomarka fra Storflåtan i nord til Sognsvann i sør. Dette var den mest tallrike demonstrasjonen til da i Oslo, og viste at engasjementet for Oslomarka var stort (Johannessen, 1992). Videre arbeid for å sikre Oslomarka ble gjort gjennom et samarbeidutvalg mellom Statens friluftsråd og Oslo og Omland Friluftsråd i 1966. Samarbeidsutvalget hadde møter med samtlige markakommuner og fikk stort sett gjennomslag for byggegrensen de foreslo (Oslo og Omland Friluftsråd notat, 1995).

Utkast til flerbruksplan og endring i skogbruksloven

Utover 1960-tallet begynte man å innse at det var behov for en gjennomgang av forvaltningen av Oslomarka. Hovedsaklig på grunn av de økende konfliktene mellom friluftslivet og naturvernet på den ene siden og skogbruket og utbygging på den andre. Miljøverndepartementet satt derfor i 1972 i gang forarbeidene til en flerbruksplan for Oslomarka. Dette arbeidet resulterte i et utkast til flerbruksplan for Oslomarka som kom i 1976. I utkastet legger man frem daværende situasjon med hensyn til konflikter og bruk, og hva man kan forandre på i lovverket. I korte trekk kan en si at intensjonene for den videre forvaltningen, sett fra statlig side, ble her fremlagt. Konklusjonen i utkastet var i korte trekk at det ville være best for Oslomarka å få en egen særlov som sørget for at friluftslivsinteresser og naturopplevelser skulle gå foran skogsdrift. Dette skulle gjennomføres fordi det daværende lovverket ikke kunne gi en tilfredsstillende flerbruksløsning. Markagrensa skulle følge grensa mellom bebyggelse og skog, - og jordbruksområder i urbane strøk, og mellom jordbrukslandskap og skogen i spredtbygde områder (Utkast til flerbruksplan for Oslomarka, 1976). Ideen om en særlov ble ikke godt mottatt i skogbruksmiljøet og i enkelte kommuner. I 1976 ble skogbruksloven endret slik at det ble et tillegg som påla skogbruket om å ta hensyn til friluftslivet og naturvernet. Mer om lovene i kapittel 2. Forslaget om flerbruksplan ble fremmet i Stortinget våren 1981, men ble etter regjeringsskiftet senere det året trukket tilbake. Willoch-regjeringen, som da var kommet til makten, hevdet at de ville prioritere de målsetninger som var blitt fremstilt i forslaget til flerbruksplanen, men bruke det eksisterende lovverket (Oslo og Omland Friluftsråd notat, 1995).

Notat om planbehandling av Oslomarka

Siden arbeidet videre med en flerbruksplan ikke ble noe av, kom det i 1986 et notat fra Miljøverndepartementet om planbehandlingen av Oslomarka. Dette notatet ble sendt ut til Fylkesmennene i forbindelse med de nye kommunedelplanene som skulle innføres i stedet for generalplanvedtekter. Notatet fungerte som en veileder og retningsgivende plan for hvordan Oslomarka skulle håndteres. Der ble det slått fast at kommunene skulle fastslå en Markagrense som var tydelig og området innenfor denne grensen skulle være regulert som landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF - område). I tillegg sa notatet at kommunene skulle understreke Markas rolle som viktig kilde til rekreasjon og friluftsliv og at inngrep i Marka som ikke er ledd i landbruksdrift helst ikke skal forekomme. Videre skulle kommunene gjøre klart rede for i kommunedelplanene at det knyttes sterke nasjonale, regionale og lokale friluftsinnteresser i Marka.

1.4.3 Kultur og samfunn

Kulturpåvirkning

Oslomarka har lenge vært benyttet for dets naturressurser. Skogdrift og seterdrift har vært de viktigste kulturpåvirkningene som har pågått i mange hundre år. I de siste 150 år har også vannressursene i Oslomarka blitt benyttet mer og mer, både til tømmerfløting og drikkevann. I begrepet kulturlandskap inngår all menneskelig påvirkning utført på et område som preger landskapet (Klemsdal, 1998). Områdene Maridalen og Sørkedalen består utelukkende av kulturlandskap. Og ser man Oslomarka under ett er det meget få steder som ikke faller under begrepet kulturpåvirket på grunn av skogdrift. Noen avsidesliggende områder har ikke blitt utsatt for hogst, men det er ingen store sammenhengende områder med virkelig gammel skog i Oslomarka.

Seterdrift var utbredt i Oslomarka, og det finnes fortsatt mange plasser og setrer igjen, selvom få fortsatt er i bruk til det formålet. Derimot fungerer mange tidligere boplasser som serveringssteder for turgåere, både sommer og vinter. De gamle

plassene hvor folk bodde før i tiden går under kategorien kulturminner, men få blir vedlikeholdt.

En annen og nyere kulturpåvirkning er friluftsliv. Særlig turgåing og skigåing har gjort at det finnes mange stier og skiløyper. Disse elementene påvirker ikke naturen i stor grad, men de setter dog klare spor av kulturpåvirkning.

Det er også en del idrettsanlegg i Oslomarka. Stort sett er det anlegg knyttet til skiaktiviteter slik som slalom og hopp. Felles for alle anleggene er at de ligger nær utkanten av Oslomarka. Disse anleggene er som oftest visuelt tydelige i form av at de enten har så stor utstrekning at de krever mye skogshogst, eller at de stikker opp over trehøyden.

Eiendomsforholdene i Oslomarka

I Oslomarka er det ca. 2000 eiendommer. Til sammen utgjør eiendommene til de tre største private eierne, Løvenskiold-Vækerø, Losby Bruk og Th. Fearnley, halvparten av det totale arealet. Resten er fordelt på kommuner, allmenninger og andre private grunneiere. Staten har svært lite eiendom i Oslomarka. Den klart største eieren er Løvenskiold- Vækerø med 430 km², deretter følger Oslo kommune med 170 km² og Losby Bruk med 43 km². Totalt tilsvarer dette 37,5 % av Oslomarkas areal. Dette betyr at det finnes mange mindre eiendommer som totalt dekker det resterende arealet på 62,5 %.

Oslomarkas vernede områder

I Oslomarka finnes det både naturreservater og landskapsvernområder. Totalt er det i dag 14 naturreservater og 3 landskapsvernområder. Til sammen utgjør dette ca. 60 km² eller 3,5 % av arealet til Oslomarka. Til sammenligning er 5,1 % vernet som naturreservat og landskapsvernområde på landsbasis (Miljøverndepartementet, NOU 2004, www.regjeringen.no).

Naturreservatene i Oslomarka:

- Østmarka naturreservat, Rælingen kommune
- Oppkuven-Smeddalen naturreservat, Ringerike kommune

- Spålen-Katnosa naturreservat, Jevnaker og Ringerike kommune
- Karussputten naturreservat, Oslo kommune
- Merratjern-Søndagsbrenna naturreservat, Ringerike kommune.
- Krokkleiva naturreservat, Hole kommune
- Kjaglidalen naturreservat, Bærum kommune
- Ramsåsen naturreservat, Bærum kommune
- Trollmyr naturreservat, Bærum kommune
- Lørensetertjern naturreservat, Oslo kommune
- Asdøljuvet naturreservat, Lier kommune
- Mørkgonga naturreservat, Ringerike og Hole kommuner
- Ramstadslottet naturreservat, Rælingen og Lørenskog kommuner
- Mellomkollen naturreservat, Oslo kommune

Landskapsvernområdene:

- Maridalen landskapsvernområde, Oslo kommune
- Djupdalen landskapsvernområde, Hole og Bærum kommuner
- Blankvann landskapsvernområde med plantelivsfredning, Oslo kommune

Oversikten er hentet fra Miljøverndepartementet sin hjemmeside.

Kap. 2: Ressurser og aktører

2.1 Ressursene i Oslomarka

Som nevnt tidligere vil oppgaven fokusere på tre ressurser. Friluftsliv, naturvern og skogsdrift. Disse tre representerer Oslomarkas hovedaktiviteter. I denne gjennomgangen vil oppgaven først definere de tre ressursene og beskrive hva som gjør dem til sentrale ressurser og kartlegge hvordan forvaltningen håndterer ressursene. En mer utfyllende definisjon og forklaring på hva oppgaven anser som ressurser blir behandlet i kapittel 3.

2.1.1 Friluftsliv

Oppgaven definerer friluftsliv som det å gå tur, enten til fots eller på ski, uavhengig om man gjør det for å mosjonere eller for å oppleve naturen. Det inkluderer også sykling, fiske og jakt.

Friluftslivet har lange tradisjoner i Oslomarka. Men det var først og fremst på 1950- og 60- tallet at interessen for friluftsliv ble utbredt. Dette hang sammen med økt fritid hos en større del av folket. Oslomarka er unik i Norge på grunn av sin beliggenhet som gir muligheten til å drive friluftsliv for svært mange mennesker. Dette gjør at man har ett godt utviklet nettverk av merkede stier, løyper og veier. Selve tilretteleggingen av det merkede nettverket er et samarbeid mellom Oslo kommune ved friluftsetaten, DNT Oslo og Omegn og Skiforeningen.

Som rekreasjonskilde har friluftsliv spilt en viktig rolle lenge. En undersøkelse fra 1970 viste at 96 % av befolkningen rundt Oslomarka brukte området til turgåing (NIBR, 1973). Mellom 50 og 60 % av disse gikk tur ukentlig. I en undersøkelse foretatt av friluftsetaten i Oslo våren 2004 kom det frem at 3 av 4 bruker Oslomarka til rekreasjon minst en gang i måneden. 81 % brukte Oslomarka minst en gang i året. Undersøkelsen viser videre at hensynet til friluftsliv og hensynet til plante- og dyreliv og biologisk mangfold står sterkt. 70 % mente disse to elementene var viktigst med

tanke på forvaltningen av Oslomarka. Det kommer også frem i undersøkelsen at resultatene ikke har forandret seg i fra en undersøkelse foretatt i 1993. Dette indikerer at folks oppfatning og bruk av Oslomarka har holdt seg lik siden den gang. Begge undersøkelsene er foretatt i Oslo og av Oslos befolkning. (Friluftsetaten, rapport, 2004)

Oslomarkas rolle som friluftslivområde gjør at det i Oslo kommune satses mye på å holde rutenettet av stier og løyper i god stand. I følge Helge Håkenstad i Friluftsetaten er dette et bevisst satsningsområde. Hogsten som Oslo kommunes skoger selv står for, har de i de siste årene tatt hensyn til friluftslivet i svært høy grad. Mer om dette i avsnittet om skogsdrift. Utenfor Oslo er det også mange stier og løyper. Disse blir vedlikeholdt av kommunene, foreninger, idrettslag og eiere. Hvem som har ansvaret for hva er avhengig av lokale ordninger.

2.1.2 Naturvern

Aller først skal oppgaven forklare hvorfor den definerer naturvern som en ressurs. Oppgaven definerer en ressurs slik: Når noe i naturen som mennesket kan utnytte seg av blir det betraktet som en ressurs (Gjessing, 1998).

Ved å verne natur får man områder som kan benyttes til ulike formål. Først og fremst bevares biotoper som representerer de områdene som blir vernet. Disse områdene vil igjen kunne benyttes til undervisning og forskning. Videre er også områdene godt egnet for opplevelse og rekreasjon. På dette grunnlag definerer oppgaven naturvern som en ressurs.

Naturvernloven gir hjemmel for å verne områder som - nasjonalpark, landskapsvernområde, naturreservat, naturminne, dyre-, fugle- eller plantefredningsområde, såkalt biotopvern. Loven gir også hjemmel for artsvern som er vern av planter og dyr, uten biotopvern (Direktoratet for naturforvaltning, 2005, www.dirnat.no).

Nasjonalparker - opprettes for å bevare større urørte eller i det vesentlige urørte eller egenartede eller vakre naturområder. I nasjonalparker skal naturmiljøet vernes.

Landskapet med planter, dyreliv, natur- og kulturminner skal vernes mot utbygging, anlegg, forurensninger og andre inngrep.

Landskapsvernområder – brukes til å bevare egenartet eller vakkert natur- eller kulturlandskap. Landskapsvernområder er den svakeste formen for områdevern etter naturvernloven. Hovedformålet er å gi vern for landskapsbildet som helhet, og vernet tillater eksisterende utnytting og tradisjonell bruk av området.

Naturreservat - er et område som er fredet fordi det har en urørt eller tilnærmet urørt natur, eller utgjør en spesiell naturtype som har særskilt vitenskapelig eller pedagogisk betydning eller som skiller seg ut ved sin egenart. Naturreservat er den strengeste formen for områdevern etter naturvernloven. Områder som fredes som naturreservat kan for eksempel ha interesse som referanseområde, ha en sjelden artssammensetning eller være av særskilt vitenskapelig betydning.

I Osloområdet er det som nevnt i kapittel 1, 14 naturreservater og 3 landskapsvernområder og til sammen utgjør disse 3,5 % av det totale arealet. Disse områdene må betraktes som ressurser i egenskap av at de er vernet. Det er ulike årsaker til at områdene ble vernet, men hovedsakelig er begrunnelsen av biologisk eller pedagogisk karakter.

Forvaltningen av de vernede områdene er primært kommunenes ansvar, men fylkesmennene sørger for oppsyn og kontroll av områdene. Kommunene må ha med reguleringene av de vernede områdene i kommunedelplanen. Gjennom fylkesmennene får staten tilbakemeldinger om at vernene og kravene følges av kommunene.

2.1.3 Skogsdrift

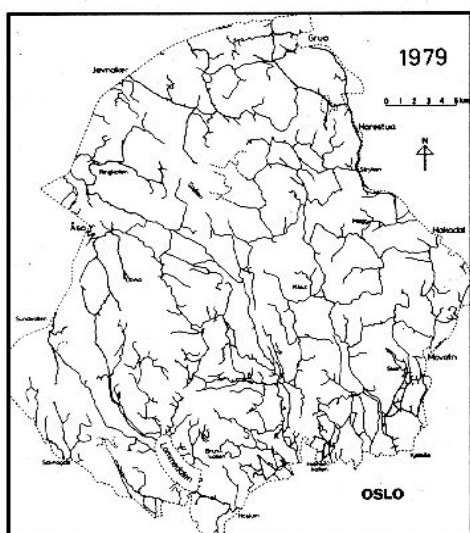
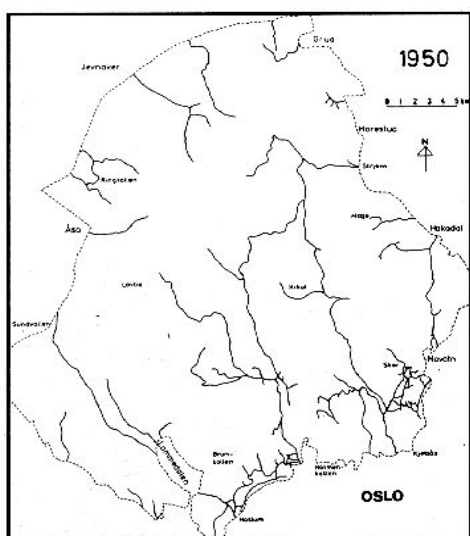
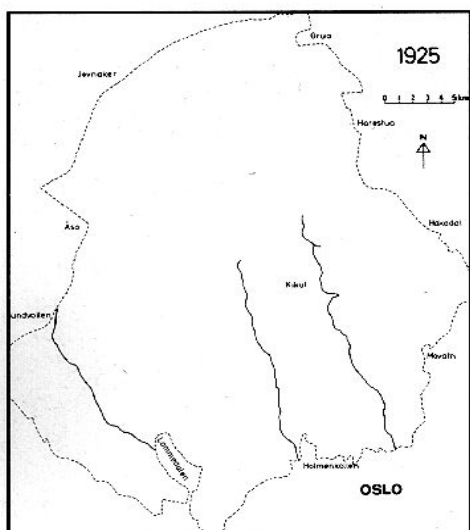
Skogsdrift har lenge vært en viktig ressurs i Osloområdet, og det drives fortsatt aktivt skogsdrift i dag. Løvenskiold Skog er den desidert største skogseieren og den som tar ut mest virke. Årlig avvirking var per juni 2005 på 67 000 kubikkmeter (Hatlinghus, 2005). Oslo kommune som er den nest største eieren tar ut 8 500 kubikkmeter per år (Oslo kommune, 2005, www.friluftsetaten.oslo.kommune.no).

Skogsdriften ble i løpet av 1960 og -70 - tallet kraftig forandret i form av flere og større maskiner i stedet for den tradisjonelle tømmerdriften med hest (Utkast til flerbruksplan, 1976). Det var også i dette momentet at konfliktene økte. Og frem til de senere årene var flatehogst den mest vanlige hogstformen. Nå hugges det langt mer variert med bledningshogst (hogst som tar ut enkeltrær eller mindre grupper trær), skjermhogst (hogst som lar det stå igjen en skjerm av trær mellom sti, vei eller vann og hogstflaten) i tillegg til flatehogsten (Hatlinghus, 2005). I de bynære strøkene er maks areal for flatehogst regulert til å ikke overskride 30 dekar, mens i utkantstrøk er grensen satt til 50 dekar.

Etter markaforskriftene må all hogst meldes til kommunen for godkjenning. Kommunale myndigheter må også sende inn alle hogstmeldinger til Fylkesmannen i Oslo og Akershus der den ligger tilgjengelig for allmennheten.

Her er det naturlig å komme innom sertifiseringsstandarene Levende skog og ISO 14.001. *Levende skog* er et sett standarder for en bærekraftig utvikling i skogbruket. Disse ble utarbeidet i et samarbeid mellom skognæringen, miljøsidene, friluftslivsidene, forbrukersiden og myndighetene. Prosjektet ble gjennomført i perioden 1995 til 1998. Formålet var å sikre en langsiktig og forsvarlig forvaltning av skogen. Prosjektet ble igangsatt av skognæringen selv som et ønske om å i møtekomme de miljøkravene som begynte å komme (Levende Skog, 2004, www.levendeskog.no).

ISO 14.001 er en internasjonal standard som kom i 1996. Det er en sertifisering for miljøvennlig bedriftsstyring. Den inneholder et sett med krav som en bedrift må oppfylle for å kunne sette denne sertifiseringen på produktene de selger.

Kart 2: Veitviklingen i Oslomarka fra 1925 til 1979. Mesteparten skyldes økt skogsdrift som krevde store maskiner. Kilde: Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, 2004, www.noa.no

2.2 Aktørene

Her følger en kort presentasjon av aktørene. Denne presentasjonen er nødvendig slik at gjennomgangen i kapittel 4 utelukkende omhandler dataene fra resultatene av intervjuene med aktørene.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus

På fylkesmennes hjemmeside (www.fylkesmannen.no) står det:

”Fylkesmannen er Kongens og regjeringens representant i fylket og skal arbeide for at Stortingets og regjeringens vedtak, mål og retningslinjer blir fulgt opp. På vegne av flere departementer utfører fylkesmannen en rekke forvaltningsoppgaver i forhold til kommuner og enkeltpersoner, og er klagemyndighet og tilsynsmyndighet”.

Dette forklarer i korte trekk fylkesmannens rolle. Rent praktisk betyr dette at fylkesmannen sørger for å holde et oppsyn med kommunene gjennom å følge arbeidet kommunene gjør med kommunedelplaner og med andre vedtak av stor betydning. Videre har fylkesmennene fått myndighet fra Miljøverndepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet til å fungere som klageinstans for vedtak i kommunene.

I Oslo og Akershus er mye av jobben i forbindelse med Oslomarka nettopp å følge opp kommunedelplanene og behandle klager. Behandling av dispensasjonssaker i forbindelse med bygging i Oslomarka er også vanlig. Fylkesmannen har også ansvaret for oppsynet av de vernede områdene.

Fylkesmannen i Buskerud

Ansvarsområdene er de samme som hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Også i Buskerud er hovedjobben å følge opp kommunedelplaner, behandle klager og dispensasjonssaker.

Oslo kommune

Er Norges største kommune i folketall. 01.01.2005 var folketallet 529 846 (Statistisk sentralbyrå, 2005, www.ssb.no). Kommunens samlede areal er på 454 km². 2/3 deler av dette utgjør friluftsområder. Av Oslomarka eier kommunen 170 km². Det gjør dem til den nest største eieren. Det geografiske midtpunktet ligger i Nordmarka.

Styringssettet i Oslo er parlamentarisk. Det innebærer at man har et byråd som står ansvarlig overfor et bystyre, lik regjeringen overfor Stortinget.

Oslo kommune – friluftsetaten

Friluftsetaten har ansvaret for Oslo kommunes skoger som ligger i de områdene som dekkes av Oslomarka. Helt siden 1889, da kommunen kjøpte skog for første gang, har ideen bak eierskapet vært at befolkningen skulle bruke områdene til friluftliv og idrett. I tillegg er det lettere å få vernet naturen, både for byens drikkevann og til det rene naturvernet (Oslo kommune, 2005, www.friluftsetaten.oslo.kommune.no).

Hvordan Oslo kommune driver skogen i dag er vedtatt gjennom mål og retningslinjer av Oslo bystyre. Rekreasjonsverdi for befolkningen tillegges større vekt enn utbyttet av driften. Driften skal også baseres på bærekraftige og økologiske prinsipper.

Oslo kommune - Plan- og bygningsetaten

Etaten har overordnet ansvar for utforming av reguleringsplaner og arealplaner. I Oslomarka er det mest byggesaker som behandles av plan- og bygningsetaten. De kan ikke gi tillatelse til noe innenfor Markagrensa uten at Vann- og avløpsetaten har godkjent det. Retningslinjene som følges er kommunedelplanen fra 2004, som igjen baserer seg på komunedelplanen fra 1990.

Ringerike kommune

Ringerike kommune hadde per 01.01.2005 en befolkning på 28 079 (Statistisk sentralbyrå, 2005, www.ssb.no).

Totalt er arealet til kommunen på 1553 km². Ca. 1/6 del ligger i Oslomarka. Administrasjonen ligger i Hønefoss. Skogsnæringen er en viktig næring for kommunen.

Miljø og arealforvaltning er den enheten som har ansvaret for kommunedelplanen og andre reguleringsplaner. Landbruksforvaltning og byggesaker er også enhetens ansvar. Dette innebærer at det er denne enheten som jobber med Oslomarka i kommunen.

Markainspektøren

Stillingen ble opprettet i 1990 som en reaksjon på at kontrollen i Oslomarka var mangelfull. Den ble nedlagt i 2002 av økonomiske årsaker . (Hauge, 2005). Markainspektøren var en del av Miljøverndepartementet sin stab, men hadde tilhold hos forskjellige Fylkesmenn. Arbeidsoppgavene til Markainspektøren gikk ut på å føre oppsyn med skogbruket og byggingen i Marka og sørge for at det ikke foregikk noe som var i strid med lover og forskrifter.

Oslo og omland friluftsråd

Oslo og Omland Friluftsråd jobber etter et nedsatt lovverk og formålsparagraf, sist revidert i mars 2004. Formålsparagrafen er som følger:

“Oslo og Omland Friluftsråd er et samarbeidsorgan med formål å arbeide for friluftsliv og naturvern, herunder sikring og bruk av friluftsområder i Akershus, Buskerud, Oppland, Oslo og Østfold.”

Medlemmene er kommunene rundt Marka samt ulike organisasjoner med tilknytning til Oslomarka. De har ingen medlemsmasse som for eksempel Norges Naturvernforbund.

Ingen politiske representanter er oppnevnte til styret. Oslo og Omland Friluftsråd fungerer som en vanlig organisasjon med årsmøtet som høyeste organ. En valgkomité utnevner kandidater til styret.

Oslo og Omland Friluftsråd er et samarbeidsorgan som arbeider for friluftslivet og naturvernet. Det ble stiftet allerede i 1936. I Oslo og Omland Friluftsråd sine bestemmelser heter det at *”kommuner og fylker, samarbeidsorganer mellom disse og organisasjoner som har friluftsliv og naturvern på sitt program, kan være medlem av Oslo og Omland Friluftsråd ”*.

Oslo og Omland Friluftsråd består per 13.10.2005 av 37 organisasjoner, 18 kommuner og 2 fylkeskommuner (Oslo og Omland Friluftsråd, 2005, www.markanytt.no).

Oslo og Omland Friluftsråd var i sin tid de som lanserte ideen om en Markagrense allerede i 1938. Dagens grense er nokså lik.

Oslo og Omland Friluftsråd er en høringsinstans som står for fellesuttalelser på vegne av medlemmene, og i kraft av å være en egen organisasjon. De uttaler seg om kommunedelplaner, reguleringsplaner og andre prosjekter som har en innvirkning på enten friluftsliv eller naturvernsaker.

Den norske turistforening Oslo og omegn (DNT Oslo og omegn)

DNT Oslo og omegn ble stiftet i 1868. Dagens medlemstall er på 65 000. Dette gjør DNT Oslo og omegn til DNTs største medlemsforening. Det er for tiden 15 hytter i Oslomarka som DNT Oslo og omegn disponerer (DNT Oslo og omegn, 2005, www.dntoslo.no).

Den Norske Turistforening Oslo og Omegn er basert på frivillig arbeid i styret, i utvalgene og i gruppene. Organisasjonen er delt opp i mange utvalg som har ansvaret for sine spesialfelt.

I de siste årene har butikkdrift, hyttedrift og stirydding blitt en viktig del av DNT Oslo og omegn. Mye tid går med til disse aktivitetene. Det er nå 7 heltidsansatte i driftavdelingen. Videre finnes det en aktivitetsavdeling og en økonomi/markedsavdeling. I disse avdelingene jobber det flere enn i driftsavdelingen på grunn av kurs og diverse aktiviteter for skoler og barn samt drift av butikken.

DNT Oslo og omegn er høringsinstans i saker hvor friluftslivet blir berørt. De uttaler seg oftest seg via Oslo og Omland Friluftsråd (Løfsgaard, 2005).

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA)

NOA er landets eldste naturvernorganisasjon og forløperen til Norges

Naturvernforbund (NNV). Etter dannelsen i 1914 har foreningen vært en aktiv aktør i Oslomarka. Medlemstallet er per 01.01.2004 på 5 421. Dette gjør NOA til det største fylkeslaget i NNV (Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, 2004, www.noa.no).

NOA består av et sentralt styre. Videre er det mange utvalg som har hvert sitt spesialområde de er ansvarlige for. NOA har også hovedansvaret for alt som har med skog å gjøre for NNV. Alt arbeid baserer seg på frivillig hjelp, men de har en daglig leder. Oslomarka er meget viktig for foreningen og de var pådrivere for blant annet å få opprettet Markainspektørstillingen (Andersen, 2005).

Løvenskiold Skog

Løvenskiold er den eieren som har størst areal i Oslomarka. Totalt 430 km², hvorav 340 km² er produktivt areal. Eiendommen strekker seg over 4 fylker og 8 kommuner. Løvenskiold som bedrift har eksistert siden 1649. Løvenskiold - Vækerø som konsern har ca. 800 ansatte. Konsernleder er Carl Otto Løvenskiold. Løvenskiold Skog har ansvaret for skogsdriften i konsernet, og samarbeider med Skiforeningen og DNT Oslo og Omegn om å kjøre opp løyper og merke stier i Oslomarka. Løvenskiold skog har 23 ansatte og en årlig avvirking på 67 000 kubikkmeter. Dette gjør dem til en av Norges største skogsbedrifter selv om arealet er lite på landsbasis (Hatlinghus, 2005).

2.3 Lovverket som påvirker ressursene og aktørene

Lovverket som ligger til grunn for forvaltningen av disse vil her bli gjennomgått. Det er et flertall av lover som er gjeldende i Oslomarka. De to lovene som benyttes mye og som er svært sentrale, er plan - og bygningsloven og skogbruksloven. Disse lovene ligger til grunn i arealplaner og reguleringsplaner for kommunene. Friluftslivloven er en annen viktig lov, særlig i områdene som ligger nær Oslo. Videre gjelder naturvernloven i de områdene som er vernet. Videre kan man nevne lover som berører vassdrag og jakt og fiske. Mange mindre lover er underordnet de store lovene. Nedenfor følger en kort presentasjon av de viktigste lovene.

For Oslomarka er det en egen markaforskrift. Denne vil også bli gjennomgått.

2.3.1 Plan - og bygningsloven

Formålet til loven er gitt i lovens § 2 (Plan - og bygningsloven, 1985):

§ 2. Formål

Planlegging etter loven skal legge til rette for samordning av statlig, fylkeskommunal og kommunal virksomhet og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser, utbygging, samt å sikre estetiske hensyn.

Denne formålsparagrafen gir at gjennom planlegging, og ved særskilte krav til det enkelte byggetiltak, skal loven legge til rette for at arealbruk og bebyggelse blir best mulig for den enkelte og samfunnet. Ved planlegging etter loven skal det spesielt legges til rette for å sikre barn gode oppvekstvilkår.

Bakgrunnen til plan - og bygningsloven var ønsket om å legge til grunn et sett generelle retningslinjer som staten, fylkene og kommunene kan bruke i reguleringsplaner og arealplaner samt i enkeltstående byggesaker. Loven trådte i kraft

første gang 18. juni 1965. Miljøverndepartementet er det ansvarlige departementet for loven.

Lovens ordlyd presiserer hva som ikke er lov fremfor å si hva som er lov. Dette gjør at loven står nokså åpen for ulike tolkninger på områder hvor loven bruker diffuse og lite konkrete ord. Dette igjen fører til at kommunene står friere til å legge inn sine egne føringer for hva som er tillatt i kommunedelplanen. Dette vil si at plan - og bygningsloven er et viktig verktøy for kommunene for å kunne tilpasse sine målsetninger og retningslinjer med støtte i lovverket.

2.3.2 Skogbruksloven

1. januar 2006 trådte en ny skogbrukslov i kraft. Nedenfor er det skogloven som var aktuell i tidsrommet oppgaven opererer i det refereres til.

Formålet til loven er gitt i § 1 (Lov om skogbruk, 1965):

§ 1. Lovens formål.

Denne lov har til formål å fremme skogproduksjon, skogreising og skogvern. Det skal tas sikte på at skogbruket gjennom rasjonell skjøtsel kan gi et tilfredsstillende resultat for næringens utøvere og sikre effektiv og jevn råstofftilførsel til industrien. Videre skal det legges vekt på skogens betydning som rekreasjonskilde for befolkningen, som viktig del av landskapsbildet, som livsmiljø for planter og dyr og som områder for jakt og fiske.

Loven har både et skognæringsperspektiv samt et opplevelses- og biologisk-perspektiv. Dette er et viktig poeng ved loven. Det innebærer at skognæringen selv sitter med et ansvar til å sikre at friluftslivet og det biologiske mangfoldet ikke ødelegges av skogsdrift. Loven trådte i kraft 21. mai 1965. Landbruks- og mat departementet har ansvaret for loven.

Den 11. juni 1977 fikk loven tilføyd § 17 b. Denne tilføyningen åpner for å gi egne forskrifter i områder som har en spesiell verdi.

2.3.3 Naturvernloven

Lovens formål er gitt i § 1 (Lov om naturvern, 1970):

§ 1. Naturen er en nasjonalverdi som må vernes. Naturvern er å disponere naturressursene ut fra hensynet til den nære samhørighet mellom mennesket og naturen, og til at naturens kvalitet skal bevares for fremtiden. Enhver skal vise hensyn og varsomhet i omgang med naturen. Inngrep i naturen bør bare foretas ut fra en langsiktig og allsidig ressursdisponering som tar hensyn til at naturen i fremtiden bevares som grunnlag for menneskenes virksomhet, helse og trivsel.

Loven gir retningslinjene for vern av natur og hvilke krav som stilles til vernemyndighetene om formidling av en vernebestemmelse. Erstatning for vernede områder blir også gjennomgått. Det er ifølge loven utbyggers ansvar å se til at eventuelle verneverdige områder undersøkes før det igangsettes arbeider på stedet. Loven trådte i kraft 1. juli 1970. Miljøverndepartementet har ansvaret for loven.

2.3.4 Friluftslivloven

Formålet til loven er gitt i § 1 (Lov om friluftslivet, 1957):

§1 (Lovens formål)

Formålet med denne loven er å verne friluftslivets naturgrunnlag og sikre almenhetens rett til ferdsel, opphold m.v. i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv som en helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet bevares og fremmes.

Loven går igjennom rettigheter og begrensninger allmennheten har i forbindelse med ferdsel i naturen. Den har også med eieres rettigheter. Videre gir den en oversikt over forvaltningssystemet for håndheving av loven. Loven trådte i kraft første gang 1. juli 1957. Miljøverndepartementet har ansvaret for loven.

Loven gir først og fremst en oversikt over hva de som ferdes i naturen har lov til og hva de som eier landområder kan gjøre. Den er klar med tanke på allemannsretten.

Samtidig gir den klare definisjoner på inn- og utmark som gjør det enklere for gårdseier å definere hva de kan tillate av ferdsel.

2.3.5 Markaforskriften

I forskriftens §1-1 er formålet forklart:

§ 1-1 (formål)

Formålet med denne forskrift er å sikre utøvelse av skogbruk i Marka bidrar til å bevare og utvikle områdets kvaliteter knyttet til friluftsliv, naturmiljø, landskap, kulturminner og vannforsyning.

Videre står det i § 2-1:

§ 2-1. (generelt om skogsbruksplanlegging)

Denne forskrifts formål og bestemmelser skal legges til grunn ved skogregistrering og ved utarbeidelse av skogsbruksplaner. Planleggingen skal ta utgangspunkt i Markas skog- og miljøverdier, så vidt mulig uavhengig av eiendomsgrenser.

Denne forskriften ble innført med hjemmel i skogbrukslovens § 17b.

Forskriften er en presisering for skogbruket om hva og hvordan dette kan utføre skogsdrift i Oslomarka. Forskriften ble fastsatt 2. april 1993.

Kap. 3: Teori

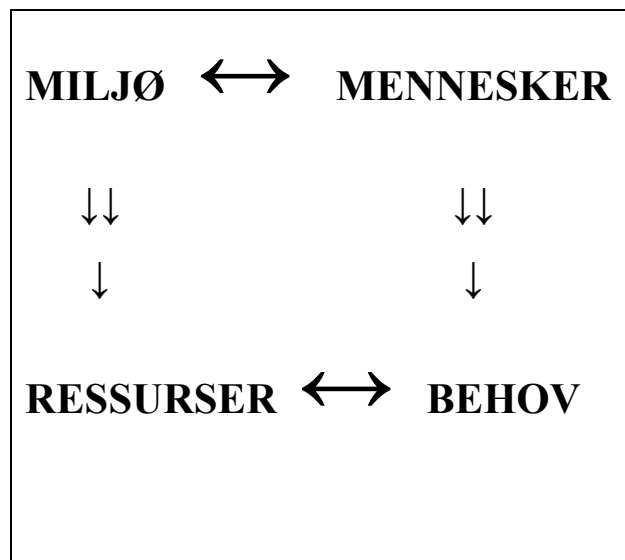
3.1 Oppgavens ressurs- og miljøgeografiske aspekter

3.3.1 Kort om ressurs - og miljøgeografiens fagfilosofi

Et fag blir definert etter temaene og problemstillingene det befatter seg med. Videre er tilnærmingen også vesentlig for fagets karakter, hvilke metoder som benyttes og hva det legges vekt på i den konseptuelle og teoretiske rammen. Alt dette er med på å sette et fag inn i en disiplin og de som arbeider med faget til å tilhøre et fagmiljø. I fagmiljøet arbeides det innenfor et paradigme. Thomas Kuhn definerer et paradigme som et "totalbilde" av den virksomheten fagmiljøet driver, og inneholder også legetimeringen av fagmiljøets virksomhet (Gjessing 1999).

Ressurs - og miljøgeografien er et fag som arbeider innenfor området naturgeografi, men fokuserer på menneskenes, og dermed også samfunnets, rolle i naturen. Denne vinklingen gjør at det søkes etter å forstå hvordan naturens premisser påvirker menneskene og samfunnet rundt mennesket. Videre er det naturlig å se på hva mennesket, og følgelig også samfunnet, gjør med naturen og hvordan ressursene i naturen brukes og forvaltes. Ressurs - og miljøgeografi er derfor et fag som både betrakter naturen og miljøet *samt* mennesker og samfunn i en integrert helhet. Denne helhetlige betraktningen blir dermed fagets konseptuelle tilnærming.

En ressurs kan defineres som noe mennesket kan bruke til å tilfredsstille sine behov på. Det er snakk om egenskaper ved elementene i miljøet som kan defineres som verdier. Noen helt klare eksempler på ressurser er vann, skog og olje. Det har blitt hevdet at en ressurs er definert av mennesket, ikke av naturen (Jones & Hollier 1997). Dette innebærer at en ressurs er et kulturelt konsept, og at det derfor kun er mennesket som kan forstå dets verdi. Eksempler på dette er økonomisk verdi, kunnskapsverdi og rekreasjonsverdi.

Figur 1: Universal konseptuell modell av sammenhengen mellom menneske og behov, miljø og ressurser. Miljøet inneholder ressurser, mennesker har behov. Mennesket er avhengig av at miljøet rundt inneholder de ressurser som anses som behov. Videre er en ressurs kun en ressurs hvis den er definert som et behov for mennesker. Figur fra Gjessing, 1999

Ressurs - og miljøgeografi som fagdisiplin plasseres midt i mellom den rene naturgeografiske tilnærmingen og samfunnsgeografien. Faget som sådan står dermed friere til å innhente elementer fra begge disiplinene i tilnærmingen av problemene som skal forskes på. Dermed er mulighetene for å få en mer helhetlig oversikt og en ny vinkling tilstede.

Ressurs - og miljøgeografiens hovedmål er å søke å forstå hvordan ressursutnyttelses-systemer fungerer (Gjessing, 1999). Dette er både et miljøspørsmål og samfunnsspørsmål, og for å klare å sette seg inn i de tilnærmingene trengs det både et forskningsperspektiv og et forvalterperspektiv. Forskning på de prosessene som foregår i naturen, og av ressursene, er viktige for å forstå hvorvidt en forvaltning er hensiktsmessig eller ikke.

3.3.2 Oppgavens faglige vinkling

Hvordan kan oppgaven ses på som en ressurs - og miljøgeografisk oppgave? Kan ikke ordlyden tilsi at det like godt kunne vært en samfunnsgeografisk oppgave eller også en oppgave innenfor statsvitenskapen? Det er flere grunner til at oppgaven kan forsvares som en ressurs - og miljøgeografisk oppgave. En hovedgrunn er temaet det

velges å fokuseres på, nemlig forvaltningen av et geografisk avgrenset område som utnyttes som en ressurs på flere måter. Det er ressursbruk som skogdrift, friluftsliv, rekreasjon, undervisning og forskning. Når det i oppgaven blir satt fokus på hvilken rolle forvaltningen har for naturen og miljøet *samt* mennesket og samfunnet, faller det innenfor ressurs - og miljøgeografiens konseptuelle tilnærming.

I og med at oppgaven er fokusert på å vise hvorvidt forvaltningen har fulgt intensjonene den hadde eller ei, er det viktig å kunne se både på konsekvensene for naturen og for menneskene som bruker Oslomarka som en ressurs. Det skal undersøkes om samspillet mellom naturen og samfunnet har blitt slik som intensjonene tilsa eller om det har blitt avvik fra den opprinnelige planen. Ved kun å fokusere på enten naturen eller samfunnet vil man derfor miste oversikten over det viktige samspillet som viser om forvaltningen har fungert. Forvaltningen av en ressurs, og flerbruken av denne, krever en holistisk tankemåte og handlesett. Derfor er ressurs - og miljøgeografi et fag som absolutt har en bakgrunn for å undersøke virkningen av forvaltningen. Et annet moment som kommer inn er det faktum at det ikke velges å se på forvaltningens oppbygging som lovverk i seg selv, men som verktøy for tiltak, samt å diskutere effekten av disse, samtidig som man holder fokus på konsekvensene for naturen og mennesket.

Ressurs - og miljøgeografien er en fagdisiplin som går på tvers av andre fagdisipliner ved å benytte integrerte problemstillinger. Ved å tillate dette kan man gi en mer omfattende forklaring på problemer i samspillet mellom mennesket og naturen. Dette igjen krever en helt ny konseptuell tilnærming. Ved å lage konseptuelle modeller som definerer roller og interaksjoner i et system, som kan være alt fra oppbyggingen av et landskap til forvaltningen av et landskap, bidrar til å skaffe en oversikt som er nødvendig for å skape integrerte problemstillinger. Samtidig ser man et klarere tilsnitt av hva faget ressurs - og miljøgeografien faktisk innbefatter.

Kap. 4: Metode

For best å besvare oppgavens problemstilling var det hensiktsmessig å benytte både skriftlige kilder og muntlige kilder. Siden aktørenes rolle er viktig i oppgaven var det en fordel å benytte seg av muligheten til å intervju dem. Dette gir en ekstra tyngde i materialet som oppgaven drar nytte av. I tillegg gir et intervju informasjon på en annen måte enn ved å lete gjennom skriftlige kilder. Man kommer raskere frem til kjernen av spørsmålene som skal besvares, og man får et klarere innblikk i intervjuobjektets synspunkter.

4.1 Skriftlige kilder

Denne oppgaven foretar en dokumentstudie av viktige kjernedokumenter. De skriftlige kildene som danner grunnlaget for intensjonene fra 1970-tallet ble først lest. Hensikten med først å lese gjennom disse var å danne et bilde av situasjonen den gang, for deretter å velge hvilke dokumenter som var best egnet til videre undersøkelser. Dokumenter fra offentlige instanser ble undersøkt for å vite hvilke aktører som var mest representative å bruke som aktører. Både vanlige dokumenter og internett ble benyttet i denne prosessen. De skriftlige kildene som har blitt benyttet er ofte notater og hefter de ulike aktørene selv står bak, eller kilder som omtaler de aktuelle aktørene. Internett har blitt benyttet hovedsakelig for å finne rene faktaopplysninger. Mesteparten av materiale fra private eiere og interesseorganisasjoner er brukt til å finne fram til synspunktene disse har samt fakta om eierne/organisasjonene. Noe viser seg også å fungere som en slags bekreftelse på opplysninger funnet andre steder. Som for eksempel ulike fakta om Oslomarka eller en annen eier/organisasjon.

4.2 Utvelgelsen av aktører

Utvelgelsen av aktører foregikk i tre etapper. Først som nevnt ovenfor, deretter ved veiledning av Gjermund Andersen som var oppdatert på hvilke personer som egnet seg hos de ulike aktørene. Til slutt ble aktørene kontaktet både for å bekrefte deres

stilling i forhold til Oslomarka og at de personene som skulle intervjues var best egnet. Denne utvelgelsen foregikk uten endringer for alle aktørene. Sett i lys av oppgavens problemstilling kan utvalget klassifiseres som representativt.

4.3 Intervjuene

Aktørene ble fremsatt en semi-standarisert kvalitativ spørreundersøkelse. Dette innebar at aktørene ble stilt de samme spørsmålene, bortsett fra spesifikke spørsmål angående aktøren selv og dens rolle i Oslomarka. Spørsmålene var både kognitive og evaluative. Kognitive spørsmål er ute etter å finne ut om faktiske forhold, mens evaluative spørsmål søker etter å finne ut av følelser for noe (Hellevik, 1991). Under intervjuene fikk aktørene snakke åpent rundt spørsmålet, men de ble samtidig bedt om å i størst mulig grad besvare spørsmålene et og et av gangen. I følge Hellevik er dette et direkte og ustrukturert opplegg. Fordelen ved denne metoden er at svarene blir ofte mer nyanserte enn ved strukturerte spørsmål med klare svaralternativ. Ulempen er merarbeid av dataene. Denne intervjumetoden ble valgt fordi den tillater sammenligning av svar, samtidig som den åpner for utvidet data om de ulike aktørenes rolle i Oslomarka samt synspunktene aktørene har om Oslomarkas forvaltning. Spørreskjemaet ble sendt til intervjuobjektene før intervjuet fant sted. Dette ble gjort for å gjøre aktørene oppmerksomme på hva oppgaven er interessert i å finne ut av. I tillegg tillot det aktørene å forberede seg slik at svarene ble mer konkrete. Videre kunne eventuelle misforståelser oppklares før intervjuet begynte.

Disse intervjuene ilegges stor vekt, da de må sies å gi en god indikasjon på de ulike aktørenes oppfatninger og erfaringer om og med Oslomarka. Men det har vært nødvendig å begrense utvalget. Dette gjelder særlig de private aktørene. Der er det kun Løvenskiold Skog som har blitt intervjuet. De andre private eiernes rolle og synspunkter er basert på skriftlige kilder. Videre har kun de store organisasjonene som befatter seg med Oslomarka blitt valgt. Hadde tiden vært ubegrenset kunne oppgaven også brukt tid på alle venneforeninger og lignende, men så er altså ikke tilfellet.

Spørreskjemaet inneholder fire hoveddeler. Den første delen omhandler fakta om aktøren og hvilken rolle i aktøren har Oslomarka. Den tar også for seg hva aktøren mener om forvaltningen i Oslomarka. Del to dreier seg om samarbeidet og

kommunikasjonen mellom de ulike aktørgruppene. Del tre går inn på det politiske og sosiale aspektet rundt forvaltningen. Den fjerde og siste delen handler om ressursene og miljøet i Osломarka. I den første delen var spørsmålsformuleringen noe forskjellig fra aktør til aktør på grunn av de ulike rollene til aktørene. Resten inneholdt de samme spørsmålene. To eksempler av spørreskjemaet finnes som vedlegg.

4.4 Usikkerhet

Ved behandling og bruk av data er det alltid en usikkerhet forbundet med resultatene man får. Dette gjelder spesielt muntlige kilder. I intervjuene som har blitt gjennomført har det vært en eller to personer til stede hos de ulike aktørene. Det er en usikkerhet forbundet med at personlige meninger trer tydeligere frem i en slik situasjon. På den annen side har jeg snakket med personer som sitter som ledere eller som områdeansvarlige for Osломarka, og en må kunne forvente at disse ikke går utover de retningslinjene den aktuelle aktøren har. Men uansett er den menneskelige faktoren noe en må ta hensyn til i diskusjonen.

Kap. 5: Data

5.1 Gjennomgang av de offentlige skriftlige kildene

I dette delkapittelet skal jeg beskrive de to viktigste offentlige dokumentene jeg har bruk i forbindelsen med oppgaven. Dokumentene det dreier seg om er *”Utkast til flerbruksplan for Oslomarka”* fra 1976 og notatet *”Planbehandling av Marka”* fra 1986. Disse er svært sentrale med hensyn til forvaltningen av Oslomarka.

Dokumentene var i sin tid toneangivende, med fokus på intensjoner i det første dokumentet, og med fokus på å veilede i det andre.

”Utkast til flerbruksplan for Oslomarka”

På grunn av et økende press på Oslomarka til utbygging, skogdrift og friluftsliv og økende konflikter mellom disse ble det i 1971 påbegynt et arbeid for å lage en flerbruksplan for Oslomarka. Miljøverndepartementet sto som ansvarlig for dette arbeidet og ga i oppdrag til Norsk institutt for by – og regionalforskning (NIBR) om å kartlegge publikums bruk og ønsker av Oslomarka. Norges Landbrukshøgskole ble brukt i skoglige spørsmål mens Universitetet i Oslo undersøkte og registrerte verneverdige områder samt naturvitenskaplige og kulturhistoriske forekomster.

Utkastets hovedmål var å lage en flerbruksplan som klarte å ivareta de interessene som knyttet seg til Oslomarka og sørge for at disse kunne utføres på en slik måte at alle parter ble fornøyde. Dette kan sies å fortone seg vel optimistisk, men en slik holdning var nok den beste, situasjonen tatt i betraktning. I kapittel 2 om siktemål og ramme for flerbruksplanen står det:

”Et grunnleggende syn i arbeidet med flerbruksplanen har vært at Marka skal nyttes til flere berettigete formål til samme tid og at den totale samfunnsmessige nytteverdi vil avhenge av hvordan de ulike bruks – og verneinteresser tilpasses hverandre.”

Dette avsnittet definerer flerbruksplanens rolle svært godt, dog med nokså vide begreper. Men det viser at intensjonen som lå til grunn var at Oslomarka skulle kunne brukes til ulike formål samtidig og av grupper som i utgangspunktet var i en konflikt. Det som var nytt i forhold til tidligere praksis var at rekreasjon fikk en høyere status og verdien dette innebar for samfunnet ble tatt hensyn til. Utkastet tok også hensyn til at samfunnet forandret seg og ville derfor også søke etter å få en moderne flerbruksplan hvor friluftsliv og naturvern sto sterkt. Som nevnt ble utkastet skrevet på grunn av økt motstand mot utbygging og overdrevet skogsdrift på 1960 -tallet, og et ønske om å dempe konfliktene finner man i utkastet.

Dokumentet går nokså detaljert inn på de ulike bruksområdene som fantes i Oslomarka på den tiden, og bruker data innhentet fra de tre ovennevnte instanser for å gi et bilde av bruksmåtene. På den tiden var skogdriften i ferd med å forandre seg til å bli mer maskinelt og det krevdes færre folk som arbeidet med hogst. Samtidig ble hogstene større i omfang nettopp på grunn av det nye utstyret. Og det var denne utviklingen som i utgangspunktet var årsaken til konfliktene mellom friluftslivet og skogsdriften.

Friluftslivet var på begynnelsen av 70 - tallet preget av en enklere bruk av Oslomarka enn i dag. Sykling og bruk av Marka utelukkende til mosjon var sjeldnere og det enkle friluftsliv var mer utbredt. En undersøkelse foretatt av NIBR i 1972 som blir gjengitt i utkastet, viste at hele 48 % gikk fottur eller skitur i skog og mark. De resterende 52 % var nokså jevnt fordelt på 11 andre aktiviteter. Brukerundersøkelsene viste også at "et overveidende" flertall av publikum ønsket å verne Marka mot ytterligere inngrep. Denne holdningen viste seg å være uavhengig av alder, inntekt, familiesituasjon, yrke, utdanning kjønn. Videre viste undersøkelsen at folk ønsket å beholde Marka slik den alltid hadde vært, og at den levde opp til forventningene som var dannet gjennom litteratur og bilder med motiver fra skogen. Det folk var mest skeptisk til var de omfattende flatehogstene. Utkastet konkluderer med at konfliktene kan dempes med å finne en hensiktsmessig hogstform.

Om skogsdriften sier utkastet at på 1960 - tallet ble antall ansatte i skogsdriften kuttet med 55 % i Akershus. Dette skyldtes utviklingen av maskiner som jobbet mer

effektivt og dermed også mer lønnsomt. Videre blir konsekvensene for restriksjoner på skogbruket tatt opp. Konklusjonen ble at den økonomiske gevinsten for skogbruket vil minske når friluftsliv og naturvern skal tas mer hensyn til. Dette ville skyldes at flatehogsten, som er den mest kostnadseffektive driften, sannsynligvis vil bli pålagt strenge restriksjoner og at andre hogstformer som tok mer hensyn til friluftslivet skulle benyttes mest. Veibygging hører sammen med skogshogst og er derfor også tatt opp. Også der er konklusjonen at en restriktiv holdning til veibygging er nødvendig for at konfliktene ikke skal øke i omfang. Dette vil igjen føre til at skogbruket vil få mindre økonomisk gevinst på grunn av at mye tømmer blir utilgjengelig uten vei.

Utkastet konkluderer med at en særlov for Oslomarka ville være det beste. Dette vil gi den helhetlige forvaltningen som behøves og vil gjøre det enklere å planlegge i lengre tidsperspektiver. Utkastet understreker flere ganger at Oslomarka er et så viktig område at det i mange tilfeller må opp på statlig nivå i styring. Blant annet ved at Kongen skal stå for den endelige beslutningen. Det blir også understreket at på grunn av Oslomarkas utstrekning, både i areal og i bruk, vil det ofte være situasjoner der interessene som skal veies opp mot hverandre faller under flere departementer. Videre kommer utkastet med et lovforslag på hvordan en lov om vern av Oslomarka kan arte seg. Formålet til loven lyder som følger:

§ 1 (Formål)

Formålet med denne loven er å vareta befolkningens friluftslivsinteresser og mulighetene for naturopplevelser i de store skogsområdene og enkelte tilgrensende innmarksområder i Oslo og omland (Oslomarka). Det skal herunder tas hensyn til områdenes fortsatte bruk til virkesproduksjon til andre formål. Avveiningen skal foretas ut fra langsiktige og allsidige samfunnmessige vurderinger.

Videre kommer lovforlaget med en rekke forskrifter for bruk og vern. Hovedmålet til lovforslaget var å ta hensyn til rekreasjonsmulighetene for befolkningen, i større grad enn eksisterende lovverk gjorde, samtidig som man ikke ødela grunnlaget for skogsdrift.

Notat om planbehandlingen i Oslomarka

På våren i 1986 mottok Fylkesmennene i Oslo og Akershus, Buskerud, Oppland og Østfold et notat om planbehandlingen av Oslomarka. Notatet kom fra Miljøverndepartementet, og inneholdt retningslinjer for fylkesmennene og kommunene på hvordan departementet ville at Oslomarka skulle omtales i kommunedelplanene. Notatet hadde da gjennomgått en revidering basert på høringsuttalelsene og med visshet om at en ny plan - og bygningslov skulle trå i kraft 1. juni 1986.

Noe av det viktigste som kommer frem i notatet er Miljøverndepartementets instruks om områder som ligger i Oslomarka. Disse bør i følge notatet legges ut som landbruks-, natur- og friluftsområde i kommuneplanens arealdel. Dette var i henhold til den kommende plan - og bygningslovens § 20-4. Dette innebar at all bygge- og anleggstiltak som ikke var landbruksdrift ble forbudt i Oslomarka. Denne nye reguleringen førte til at det opereres med 2 markagrenser i forvaltningen. En i henhold til plan - og bygningsloven fra 1986, og en i henhold til skogbruksloven fra 1976.

Notatet har en sterk fokus på den da kommende plan - og bygningsloven. Det henvises stadig til lovens § 20 som omhandler kommunenes planlegging. Særlig kommunenes arealdel blir nevnt. Notatet lister opp hvilke inngrep som ikke bør tillates i Oslomarka.

- Bygging av bolig, forretning og industri
- Oppføring av hoteller, moteller m.v og private hytter.
- Anlegg av kraftlinjer, telekommunikasjonsanlegg
- Anlegg av skytebaner
- Anlegg av veier som ikke er ledd i landbruk
- Steinbrudd og massetak som ikke er ledd i landbruk

Selv om notatet gir rom for å gi dispensasjoner oppfordrer det samtidig til å være tilbakeholdne med bruk av den muligheten. Men notatet sier videre at saker det derimot bør gis dispensasjon for, er tiltak i forbindelse med friluftsliv og idrett på egnede steder.

Notatet viser også til innkomne høringsuttalelser. De fleste dreier seg om markagrensens omfang. Det fremkommer i notatet at 12 kommuner fikk forandret markagrensen i disfavør til Oslomarka.

Til slutt inneholder notatet en veileder for hvordan kommunene kan omtale Oslomarka i kommunedelplanen. Veilederen summerer opp hva som kom frem i notatet, men tilpasset slik at den enkelte kommune bare kan fylle inn noen kartreferanser og navn.

5.2 Gjennomgang av data fra aktørene

I dette delkapittelet skal oppgaven gå gjennom dataene som har blitt samlet inn fra aktørene. Denne gjennomgangen baserer seg på intervjurundene som ble foretatt og skriftlige kilder innhentet om aktørene.

Spørsmålene som ble gitt hver aktør var delt inn i fire hoveddeler:

Del 1: Generelt om forvaltningen og Aktørens rolle

Del 2: Samarbeid og kommunikasjon mellom Aktøren og andre aktører

Del 3: Politiske og sosiale endringer

Del 4: Ressurs og miljø

Denne løsningen er valgt av praktiske grunner siden svarene ofte henger sammen innenfor hver del. Dette oppsettet vil også gjøre det enklere å referere til svarene i diskusjonen. Videre vil inndelingen tydeliggjøre likheter og ulikheter.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Intervju med seniorrådgiver i miljøvernavdelingen, Erik Arnkværn.

Del 1: Generelt om forvaltningen og Fylkesmannens rolle

Fylkesmannen i Oslo og Akershus sin rolle i forvaltningen av Oslomarka er først og fremst behandling av saker som omfattes av plan - og bygningsloven, skogbruksloven og tilhørende forskrifter. Hovedsakelig er det arbeid med kommuneplanene, dispensasjonssaker og kraftlinjesaker. Innunder dispensasjonssaker er det byggesaker som er dominerende, først og fremst hyttebygging.

Arnkvern sier i intervjuet at fylkesmennene rundt Oslomarka opererer med to markagrenser. Den ene i henhold til plan - og bygningsloven, den andre i henhold til skogbruksloven. Plan - og bygningsloven gjelder for grensen som ble satt i 1986 i forbindelsen med planbehandlingen av Oslomarka. Skogbruksloven følger grensen som var gjeldende i 1977 i forbindelsen med endringen i skogbruksloven § 17 b.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har siden 1986 forholdt seg til notatet om planbehandlingen av Oslomarka. De benytter seg av notatet for lettere å kunne gi lik behandling på samme type saker i Oslomarka. I følge Arnkværn er dette notatet det siste dokumentet som gir retningslinjer for forvaltningen av Oslomarka. Dermed er det naturlig nok dette notatet de forholder seg til. Arnkværn mener i den forbindelsen at Fylkesmannen i Oslo og Akershus ikke har blitt strengere i forvaltningen, men holdt den samme linjen de siste 20 årene.

Del 2: Samarbeid og kommunikasjon mellom Fylkesmannen og andre aktører

Det forekommer ikke noe fast samarbeid eller møtevirksomhet mellom Fylkesmannen i Oslo og Akershus og de andre fylkesmennene om Oslomarka. Det er i forbindelse med dispensasjonssaker hvor det er en fordel å vite hva som er gjort i andre fylker. Kommunikasjonen med kommunene derimot er hyppigere. Det er først og fremst gjennom arbeidet med kommunedelplanene. Fylkesmannen i Oslo og Akershus er med i prosessen hele veien. Dette er for å lettere kunne påpeke saker som ikke er i tråd med de nasjonale retningslinjene. Et slikt samarbeid gir også Fylkesmannen i Oslo og Akershus en bedre oversikt over hvilke saker som er viktigst i de forskjellige kommunene.

De siste årene har kontakten med interesseorganisasjonene blitt mindre. Arnkværn kan ikke gi noen årsak til denne utviklingen.

Kontakten med de private eierne begrenses til ren saksbehandling og noen befaringer i saker hvor det er nødvendig.

Del 3: Politiske og sosiale endringer

En annen utvikling som har funnet sted siden slutten av 1990-tallet er antallet økte dispensasjonssaker. Dette er saker hvor kommunene godkjenner søknader om ulike tiltak som ikke er i tråd med de retningslinjene som normalt følges. Deretter går saken til vurdering hos Fylkesmannen. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har merket en betraktelig økning i denne type saker, og de har måttet påpeke overfor kommunene at de ikke følger statens retningslinjer. Dette har bidratt til et økt konfliktnivå. Arnkværn påpeker at Miljø i kommunene-reformen (MiK) som kom i 1997 har gitt kommunene et større selvstyre. Dette kan ha bidratt til det økende antall konflikter.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har også merket en forandring i skogbruket. Det gjelder særlig for Oslo kommune. De har blitt flinkere til å ta hensyn til både biologisk mangfold og friluftsliv. Fylkesmannen i Oslo og Akershus mener dette kan forbindes med skoglovens § 17b og markaforskriftene.

Del 4: Ressurs og miljø

Fylkesmannen i Oslo og Akershus følger de nasjonale retningslinjene for forvaltning av land-, natur- og friluftsområder (LNF-områder). Ved å følge opp kommunene sitt planarbeid kan en si at Fylkesmannen i Oslo og Akershus driver en form for miljøveiledning.

Fylkesmannen i Buskerud

Intervju med avdelingsdirektør i miljøvern avdelingen, Bertil Anderson, og plankonsulent Lise Økland.

Fylkesmannen i Buskerud har en tilnærmet lik situasjon i Oslomarka som Fylkesmannen i Oslo og Akershus har. De bruker notatet fra 1986 aktivt og er med i planleggingen av kommunedelplanene. Ett unntak har vært Lier kommune. Der fikk kommunedelplanen en del anmerkninger av fylkesmannen på grunn av planlagte næringsområder innenfor markagrensen. Saken gikk helt til miljøvernministerens kontor og ble der avgjort i disfavør til Lier kommune.

Videre går Fylkesmannen i Buskerud lenger i sin beskrivelse av kommunenes rolle på 1990-tallet. De har merket en tendens hvor kommunenes politiske agenda overstyrer de beslutninger administrasjonene i kommunene foreslår. Dette mener Anderson kan skyldes en større innflytelse av næringslivet og liberalistiske krefter. Det økte presset gjelder utbygging i områder som ligger innenfor markagrensen.

Unntatt de ovennevnte eksempler har Fylkesmannen i Buskerud og Fylkesmannen i Oslo og Akershus identiske oppgaver innenfor Oslomarka og benytter seg av de samme bestemmelsene.

Oslo kommune

Intervju med konsulentene Lise Radoli, Brede Norderud og Jan Øystein Råde fra plan- og bygningsetaten og Helge Håkenstad fra Friluftsetaten.

Del 1: Generelt om forvaltningen og Oslo kommunes rolle

I kommunedelplanen fra mars 1990 for Oslos kommunes del av Oslomarka, står det i kapittelet om hovedprinsipper og rettsvirkning at:

”Samtlige områder som omfattes av Marka legges ut til landbruks – natur og friluftsområder med tilhørende planbestemmelser.”

Videre står det at Markagrensen skal fastsettes juridisk gjennom kommunedelplanen. Denne reguleringen av markaområdene skyldes flere årsaker. Oslo kommune har siden 1981 har en egen generalplanvedtekt for Oslomarka, og Oslomarka fikk allerede da betegnelsen jord -, skog -, natur - og friluftsområde, som senere ble til landbruks- natur og friluftsområde (LNF- område). Da den nye plan- og bygningsloven trådte i kraft 14. juni 1985 måtte generalplanvedtekten erstattes med en midlertidig plan for å sikre Oslomarkas allerede innarbeidede planbehandling. Og i kommunedelplanen fra 1990 ser vi at Oslo kommune gjør det de startet i 1981, men nå også med Miljøverndepartementets krav om at markaområder skal reguleres som LNF-områder. Se forrige delkapittel om notatet om planbehandling av Marka.

Markagrensen ble justert noe i forhold til generalplanvedtektet fra -81, basert på notatet og reguleringer av byggeplaner.

Den forvaltningen Oslo kommune har i Oslomarka er i følge Radoli streng. På visse områder også strengere enn hva de nasjonale retningslinjene for LNF-områder krever. Dette er først og fremst fordi Oslos del av Oslomarka inneholder store drikkevannsreservoarer. Det skyldes også at Oslo har en målsetting om å drive skogbruket med hensynet til miljø og friluftsliv i første rekke. Økonomiske hensyn er underordnet disse (Haakenstad, 2005). Denne tanken har lenge vært Oslo kommunes målsetting. I et bystyrevedtak fra 30. september 1974 står det:

”Ved konflikt mellom de forskjellige interesser, skal hensynet til naturvern, friluftsliv, vannforsyning, dyreliv og fiske gå foran kravet om størst mulig økonomisk avkastning av skogsdriften” (Mål og retningslinjer for forvaltning av Oslo kommunes skoger, 1999).

Når det gjelder intensjonene bak forvaltningen mener plan - og bygningsetaten og friluftsetaten at de på mange områder har blitt fulgt. Med det mener de at markagrensen har blitt beholdt og at det i dag er vanlig praksis å ta hensyn til Oslomarka sin rolle for befolkningen. Men de presiserer at det ikke ble en særlov. For plan - og bygningsetaten sin del mente de at dette ikke hindret dem i å forvalte Oslomarka på en god måte. Men siden Oslo kommune i utgangspunktet følger en streng linje er ikke dette et så viktig poeng for dem. Haakenstad mener at arbeidet med forvaltningen på mange måter hadde blitt lettere, og at Oslomarka hadde blitt bedre bevart hvis en slik særlov hadde blitt vedtatt. Oslo var 1 av 3 kommuner som var for en særlov i henhold til Utkastet til Flerbruksplan for Oslomarka (Haakenstad, 2005). Friluftsetaten, som har ansvaret for skogsdriften i kommunen, følger som nevnt en strengere forvaltning enn det de er pålagt. Haakenstad mener at den måten Oslo kommune forvalter skogen på er slik den ville blitt forvaltet med en særlov.

Del 2: Samarbeid og kommunikasjon mellom Oslo kommune og andre aktører

Samarbeidet og kommunikasjonen mellom kommunen og fylkesmennene er i hovedsak i forbindelse med kommunedelplanarbeidet og dispensasjonsaker. Radoli mener at detaljnivået de har på planene sine viser hvor strenge de er. Konfliktene

mellom dem og Fylkesmannen dreier seg også mest om små områder og saker, som for eksempel en sti eller et tilbygg.

Med de andre kommunene er kontakten forbeholdt de sakene som forgår i grensene. Kommunedelplanene blir også utvekslet. Men det forekommer ingen fast kontakt. Dette gjelder for begge etatene som ble intervjuet.

Interesseorganisasjonene fungerer som høringsinstanser og dette gjør at kontakten er hyppig. Radoli og Haakenstad mener begge at organisasjonene har blitt flinkere i løpet av de siste 15-20 årene til å benytte seg av sine rettigheter. De utøver et større press og sørger for at kommunen må hele tiden gjøre en bedre jobb med planene. Samtidig medfører dette en dialog fremfor konflikt. Graden av konflikter har derfor dempet seg de siste årene.

Med de private eierne er det kontakt gjennom vanlig saksbehandling. De har intet forum eller lignende som åpner for en nærmere kontakt.

Del 3: Politiske og sosiale endringer

Oslomarka er nokså trygg mener plan - og bygningsetaten. For tiden er det ingen stor politisk vilje til å forandre på noe. Og arealpresset er ikke så stort. Innenfor byggesonen er det i dag kapasitet til 90 000 boliger, mens det er fremskrevet at Oslo trenger 20 000 nye boliger frem mot år 2020. Videre er det nedfelt at Markagrensen skal opprettholdes (Kommuneplan for Oslo, 2004). Derfor er det enn så lenge ikke noen krav om store inngrep i Marka.

Del 4: Ressurs og miljø

En tendens i de senere årene er at naturvern har blitt viktigere. Radoli mener at dette skyldes at Oslos identitet er knyttet til en blå-grønn linje, altså fjord og skog. Derfor står naturvern sentralt i mange saker. En annen forklaring i følge Radoli kan være at folk har en økt bevissthet for viktigheten av å bevare friluftsområder i bynære strøk. Oslo kommunes skoger har til sammen ca. 8000 elever på tur i skogen hvert år for å vise dem klassisk skogsdrift og fortelle dem om Oslomarka (Haakenstad, 2005).

Ringerike kommune

Intervju med Skogbrukssjef Hans Bergan og sjefsingeniør Arne Hellum.

Del 1: Generelt om forvaltningen og Ringerike kommunes rolle

Det viktigste i Oslomarka for Ringerike sin del er skogbruk, hytter og området rundt Ringkollen. Ringerike har ca 1000 hytter i Marka. De fleste av disse ble oppført på 50- 60- tallet. Men i 1966 ble det byggestopp.

Hellum mener at sammenlignet med andre kommuner i Buskerud som ikke har tilknytning til Marka, har Ringerike nokså strenge krav for hyttebygging. Allikevel er inntrykket hos kommunen at folk godtar den restriktive forvaltningen og synes det fungerer fint. Noen ville gjerne bygget ut eller om, men når argumentene for hvorfor bestemmelsene er slik de er, godtas som regel dette.

Konflikten var stor på 70-tallet når diskusjonen om forvaltningen av Oslomarka var i en avgjørende fase. Da var det mye negative følelser overfor noen av forkjemperne for en egen særlov. Dette tror Bergan kom av at det var byfolk mot skogseiere. De forsto hverandre rett og slett ikke. Bergan mente også at barkebillene og de problemene de medførte for skogseierne bidro til å skape sympati for dem.

Bergan forklarer en viktig sak for å illustrere hvordan tilstanden var i kommunen når det gjaldt hytteforvaltning. I 1978 ble det laget en oversikt over tomter som det kunne bygges på. Når kommunedelplanen kom i 1991 gjaldt fortsatt et generelt byggeforbud, men det kunne tolkes dit hen at de gamle utparsellerte tomtene ikke kom under dette byggeforbudet. Derfor ble det tillatt en periode å bygge hytter. Ved neste kommunedelplan ba Fylkesmannen i Buskerud om at dette smutthullet måtte tettes. Uenigheten var så stor at ordførerens dobbeltstemme var avgjørende for at kommunestyret vedtok å fjerne smutthullet. Hellum tror at størrelsen på hyttene mest sannsynligvis kommer til å bli tatt opp i forbindelse med den neste kommunedelplan

som kommer 2007. Men da vil de nye størrelsene gjelde i noen få utvalgte områder, mens i områder der det er lite hytter skal det fortsatt være som i dag.

Bergan mener skogloven fungerer bra i Ringerike. Meldingsgraden av hogster er høy, og de er sjelden så store og problematiske at de ikke går igjennom. Ingen nøyaktige tall, men Hellum mener i overkant av 90 % går igjennom. Det blir gitt tillatelse med noen forutsetninger på ca. 50 % av meldingene.

Ringerike ligger så langt nord i marka at øvre grense for flatehogst er 50 mål. Men snittet på hogstene ligger på ca. 25 mål. Og det har forekommet svært få klager på hogster. 2 stk. fra Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, hvor den ene fikk medhold og kommunen måtte forandre vedtaket. Bergan mener flertallet av folk i kommunen ikke synes det er så ille med hogst. Dette gjør at kommunen ikke føler at en ny særlov er nødvendig. Slik situasjonen er i dag blir Oslomarka tatt godt vare på takket være gjeldende lovverk. Bergan mener at hvis det ble strengere lovverk ville flesteparten synes det var unødvendig.

Del 2: Samarbeid og kommunikasjon mellom Ringerike kommune og andre aktører

Generelt fungerer samarbeidet med fylkesmannen bra. De er som nevnt noe strengere enn det kommunen er, og det kan være både positivt og negativt. Positivt fordi politikerne i blant ikke ser de store nasjonale trekkene eller de vesentlige konsekvensene. Negativt fordi det tillater litt for lite skjønn i kommunens øyne.

Ringerike møter andre kommuner 3 ganger i året for å diskutere saker og behandlingen av disse. Stort sett dreier det seg om de samme typene av saker. Og de er enige i hvordan de skal forvaltes.

Kommunen har et godt forhold til Skiforeningen og Den norske turistforeningen Oslo og Omegn. I det siste året har også forholdet til Oslo og Omland Friluftsråd blitt bedre etter en lang periode med ingen kontakt. Og kommunen får ofte tips i fra folk på tur, gjerne via en forening, hvis det er noe publikum reagerer på.

Kommunen har inntrykk av at eierne i Oslomarka er også fornøyd med regelverket. Noen mener at det bestemmes for mye av myndighetene, men de fleste godtar det slik det er og etterkommer krav uten innsigelser.

Del 3: Politiske og sosiale endringer

Administrasjonen i Ringerike kommune merker at det er en tendens til liberalisering, og at politikerne, nesten uavhengig av partitilhørighet, er mer tilbøyelige til å si ja nå enn på 70-tallet. Men dette har ennå ikke blitt en trussel for Oslomarka. Inntrykket Bergan og Hellum sitter med er at Markagrensen og de særbestemmelsene som gjelder for Oslomarka, fortsatt er trygt forankret hos politikerne.

Kommunen deltar på velforeningsmøter og andre tilstillinger for å informere og bidra til å forklare ting. Generelt bra kommunikasjon mellom de ulike aktørene i Marka. Motorferdsel er for eksempel et ikke problem fordi mange sier i fra og er i mot kjøring i Oslomarka. Dette gjør at ingen forsøker seg med det mener Bergan.

Del 4: Ressurs og miljø

Måten Oslomarka blir brukt på er forandret. Det har vokst fram flere aktiviteter som krever mer utstyr. Det har blitt for eksempel mer sykling og ren trim. Samtidig har det blitt mindre av det tradisjonelle friluftslivet. Dette gjelder spesielt i sommerhalvåret. Det har også vært en økning i organisert bruk av Marka. Flere løp og renn, flere turer for spesielt interesserte som for eksempel tematurer. For tiden er området Ringkollen inne til behandling for å bli regulert om til et aktivitetsområde. Kommunen mener at trafikken kan ha økt inn til Oslomarka på grunn av dette området.

Markainspektøren

Intervju med tidligere Markainspektør Kjell Hauge.

Del 1: Generelt om forvaltningen og Markainspektørens rolle

Markainspektør stillingen ble opprettet etter at Naturvernforbundet i Oslo og Akershus hadde påvist nærmere 90 brudd på forskriftene i 1989. Daværende miljøvernminister Sissel Rønbeck tok opp saken i Stortingets spørretime, hvor hun påpekte at forskriftene var for vage og for dårlig fulgt opp. Dermed krevde hun nye forskrifter. Som en løsning på dette ble det vedtatt at det skulle opprettes en markainspektør. I 1990 ble Kjell Hauge ansatt. Med lang erfaring fra naturvern og jobb i departementene var ovennevnte en klar kandidat til jobben.

Arbeidsoppgavene til Markainspektøren gikk ut på å føre oppsyn med skogbruket og byggingen i Marka og sørge for at det ikke foregikk noe som var i strid med lover og forskrifter. I følge stillingsbeskrivelsen skulle Markainspektøren ha ansvaret for at forvaltningen i naturreservatene ble gjort riktig, men i praksis var ikke dette tilfellet. I stedet tok Fylkesmannen ansvaret og innlemmet Markainspektøren i liten grad. I følge Kjell Hauge var det liten interesse for et vernet område etter at det ble vernet. Dette mener Markainspektøren er et dårlig signal å gi med tanke på fremtidig vern og folks oppfatning av hvor viktig det er. Markainspektøren jobbet under den Fylkesmannen han til enhver tid befant seg hos, men var lønnet av Miljøverndepartementet.

Markainspektøren mener at skogbruket selv gravde seg ned i gjørma ved å ta såpass lite hensyn som de gjorde. Når omfanget ble større pga. store maskiner og alt hva det medførte, burde skogbruket tenkt seg om og forstått at det ville bli bråk.

Forvaltningsfordelingen er ikke godt definert i følge Markainspektøren. Det er for mange forvaltningsmyndigheter og saksbehandlere. Hvis det hadde blitt en egen Markalov ville sannsynligvis situasjonen vært en annen. Da ville man hatt en sentral administrasjon som hadde hele Marka som virkeområde og koordinerte bruken

mellom fylkene og kommunene. Dette ville gjort forvaltningen mye lettere og oversiktlig.

Målene for Marka har ikke blitt nådd synes Markainspektøren. Vernearealene er ennå ikke opp i 150km², og det ble ingen egen Markalov, det som kom med var paragraf 17b i skogloven og etter hvert Markaforskriftene. Markainspektøren påpeker at Markaforskriftene ikke har med ett ord om tynninger.

Del 2: Samarbeid og kommunikasjon mellom Markainspektøren og andre aktører

Hos Fylkesmannen i Buskerud var samarbeidet vanskeligst. De virket lite lystne på å ha han der og satt ham til veiledning av saksbehandlere fremfor å gjøre de oppgavene hans rolle egentlig var tiltenkt. Dette ble etter hvert et konfliktfylt forhold.

Arbeidet til Markainspektøren var ikke preget av et godt samarbeid med kommunene. Med plan - og bygningsetatene eller de tekniske avdelingene var det dårligst, spesielt i Hole, Ringerike og Oslo. Samarbeidet var litt bedre med skogbrukssjefene. Men de igjen hadde liten eller ingen kontakt med miljøvernavdelingen i kommunene.

Markainspektøren forsøkte hele tiden å holde organisasjonene orientert i de sakene som var av interesse. Markainspektøren uttrykker bekymring for det som nå skjer i mange kommuner, hvor politiske krefter vil at kommunene skal få enda mer selvstyre. Spesielt hvordan det skal gå med informasjonen til de berørte organisasjonene. Markainspektøren frykter det vil bli vanskeligere for organisasjonene å få informasjonen de har krav på grunnet få ressurser og muligens liten interesse av å gi beskjed.

Når det gjaldt vern var kommunikasjonen helt grei mellom Markainspektøren og de private eierne. Når det gjaldt skogbruk var det ingen kommunikasjon. Dette var på grunn av Markainspektøren posisjon rent offisielt. Han var under Miljøverndepartementet og skulle derfor ikke ha direkte kontakt med skogeierne, det var Landbruksdepartementets oppgave. Samarbeidet begrenset seg til noen få befaringer. Noen av skogseierne var ikke utelukkende positive til Markainspektøren og tillot blant annet ikke at han brukte skogsveiene deres til å kjøre på.

Del 3: Politiske og sosiale endringer

I begynnelsen av 1970-tallet var det Internasjonale naturvern året, og fokuset som fulgte gjorde at Markasaken fikk mye oppmerksomhet. Det skjedde en verdiforandring i folket som ga en ny giv.

Skogbruket har i grunnen forandret seg mest. De har klart å tilpasse seg nye regler nokså raskt. Dette skyldes nok mye på grunn av at lovverket har blitt strengere, men utdanningen av folk i skogbruket har også sørget for å endre holdningene hos mange mener Markainspektøren. En annen viktig faktor er Markaforskriftene. De førte til meldeplikt av hogst. Skogbrukssjefene i kommunene måtte få en hogstmelding og godkjenne denne. Målet var at alle hugster skulle sikres at de fulgte Markaforskriftene.

De siste 15 årene har skogbruket selv pålagt en strengere håndheving av lovverket og sørget for en bedre hogstkultur. Når det gjelder verneområdene og saker i forbindelse med plan - og bygningsloven har det ikke skjedd stort. Kommunene har for dårlige rutiner til å følge opp. Markainspektøren opplevde flere ganger at ignorering og forsømmelse fra kommunenes side umuliggjorde arbeidet. Ofte haltes rett og slett saksgangen ut til skaden hadde skjedd og det krevdes mye mer for å forandre vedtaket. Markainspektøren ble avkortet med myndighet til å påvirke saksbehandlingen.

Del 4: Ressurs og miljø

Når Markadebatten begynte var folk uvante med store maskiner og de metodene som ble brukt. I tillegg var det som nevnt mye blest om dette når det var det internasjonale friluftsliv året. Derfor var det et stort engasjement mot dette. Men vanene forandres og folk blir vant til nye ting. Dette gjenspeiles i at bruken i dag er forskjellig. Markainspektøren mener at oppmerksomheten rundt det som skjer i marka i dag ikke er så stor lenger. Ett eksempel på dette er at det enkle friluftsliv ofte kommer dårligst ut av situasjonen ved at urørt natur ikke har en god nok beskyttelse.

Skogsdriften har blitt bedre. Men det ønskede skogsbildet som ble forespeilet på 70-tallet mener ikke Markainspektøren er oppnådd.

Markainspektøren kommenterte rundskrivet fra Miljøverndepartementet i 1986, og ba da om et nytt ett på grunn av alle manglene. Det var altfor lite konkret, men mye ”bør”, ”tilstrebe” og flere vage formuleringer. Markainspektøren mener at det bør komme et nytt rundskriv fra Miljøverndepartementet som er tungtveiende og konkret.

Oslo og Omland Friluftsråd

Intervju med daglig leder Asbjørn Olsen.

Del 1: Generelt om forvaltningen og Oslo og Omlands Friluftsråds rolle

Oslo og Omland Friluftsråd ble grunnlagt i 1936 etter en modell som Oslofjordens Friluftsråd brukte. Grunnen til at de ble dannet var tiltagende hyttebygging og press på områdene rundt Oslo. Oslo og Omland Friluftsråd var de første som lanserte ideen om en Markagrense. Dette skjedde i 1938. Dagens grense er nokså lik.

Oslo og Omland Friluftsråd er høringsinstans i saker som angår Oslomarka i forbindelse med statlige, regionale og kommunale planer. Oppfølging av disse er sentralt i arbeidet.

Oslo og Omland Friluftsråd uttaler seg også i enkeltstående byggesaker, så som golfbaner, utbygging av hytter og idrettsanlegg. Ved store saker søker de samarbeid med andre aktører, ofte med de store interesseorganisasjonene som Naturvernforbundet i Oslo og Akershus og Den Norske Turistforening Oslo og Omegn. Iblant kan det være vanskelig å bli enige med alle organisasjonene. Da fører Oslo og Omland Friluftsråd sin egen sak og fremmer den slik de helst vil ha det.

De arbeider for å få i stand et Markaråd igjen. For 10 år siden fantes dette og fungerte som et forum hvor kommuner og organisasjoner kunne diskutere markasaker. Oslo og

Omland Friluftsråd ønsker derfor et Samarbeidsutvalg for friluftsliv, både kommunalt og regionalt.

For å synliggjøre friluftslivets behov i Oslomarka er god økonomi en forutsetning. En bedret økonomisk situasjon er en prioritert sak. Oslo og Omland Friluftsråd får mindre bevilgninger og støtte i forhold til idrettsorganisasjonene. Dette er et godt eksempel på at de organisasjonene som allerede har dårlig økonomi, også får minst støtte. Dette kan henge sammen med at friluftslivsorganisasjonene er for lite samlet utad mener Olsen. Som et eksempel nevner Olsen at Den Norske turistforeningen får 10 millioner av en pott på 1,2mrd.

Friluftsrådenes landsforbund har satt ned et utvalg som ser på hvordan de kan få fordelt midlene mer rettferdig.

Etter at private kan begynne å lage planforslag har det blitt vanskeligere å høre om saker før de er fullt utbedret fra planleggerens side. Dermed blir det vanskeligere å påvirke.

Oslo og Omland Friluftsråd synes ikke forvaltningen av Oslomarka fungerer. De jobber for en helhetlig Markalov. De retningslinjene som nå ligger til grunn er riktignok godt definert, men er utilstrekkelige for en helhetlig forvaltning. Oslo og Omland Friluftsråd jobber politisk for å få inn en Markalov i partiprogrammene.

Del 2: Samarbeid og kommunikasjon mellom Oslo og Omland Friluftsråd og andre aktører

De forsøker å ha møte med kommunene når de kan, målet er minst en gang i løpet av en valgperiode, altså hvert fjerde år. Det samme gjelder fylkeskommunene. Fylkesmannen i Oslo og Akershus foregår kontakten fra sak til sak, da ofte klagesaker. Det er mest kontakt gjennom orienteringer per brev.

Oslo og Omland Friluftsråd har møter med sentrale organisasjoner relativt ofte.

Ved store saker er det som nevnt samarbeid mellom de ulike organisasjonene. Oslo og Omland Friluftsråd fungerer ofte som initiativtaker. Dette avhenger igjen av hva slags type sak det er.

De store konfliktene mellom organisasjonene er ikke mange for tiden. Størst når intervjuet ble foretatt var uenigheter om jakten i Oslomarka og mulig utbygging av hoppbakke i Rødkleiva. Olsen presiserer at det oftest er snakk om nyanser av ulike syn på saker.

Det foreligger ingen jevnlig kontakt med de private aktører, kun fra sak til sak.

Del 3: Politiske og sosiale endringer

Det har blitt en økt maktoverføring til kommunene. Dette fører til en dårligere miljøpolitikk mener Oslo og Omland Friluftsråd. Som nevnt blir også reguleringsplaner nå lagt ut av private aktører, også et problem med hensyn til oppfølging. Dette medfører et bredere spekter av aktører og områder som må følges opp. Det blir følgelig vanskeligere å opprettholde oversikten over inngrep og tiltak i Oslomarka. Konsekvensen av dette er at Oslo og Omland Friluftsråd ikke får vite om planer før de er helt ferdig utarbeidet og dermed for omfattende til å kunne påvirkes i særlig grad. Dette problemet er størst i byggesonen og randsonen og inntreffer ikke så ofte inne i Oslomarka.

Oslo og Omland Friluftsråd mener derfor at forvaltningen har dreid seg mot det private og vekk fra det offentlige. Det har blitt mer fokus på de private enn de offentlige prioriteringene.

Det har blitt økt fokus på aktiviteter og mosjon, i tillegg øker interessen for motoriserte aktiviteter.

Oslo og Omland Friluftsråd arrangerer kurs og leier ut utstyr til folk som vil drive friluftsliv. De organiserer også kurs for folk med innvandrerbakgrunn for å vise dem hva Oslomarka kan brukes til. Dette for å sørge for at fremtidige generasjoner forhåpentligvis vil benytte seg av Marka som friluftslivskilde.

Del 4: Ressurs og miljø

Oslo og Omland Friluftsråd har gitt ut noen bøker. Et eksempel er boken, ”Læring i friluft”, som er beregnet på skoler. I tillegg arrangerer de kurs og gir ut noe opplysningsmateriell. Oslo og Omland Friluftsråd fungerer i hovedsak som en overvåker fremfor opplyser. Opplysningsarbeidet finnes det mange små foreninger rundt omkring i lokalmiljøene som gjør bedre mener Olsen.

Miljøet taper kampen om midlene. De nasjonale målene er bra, men de følges ikke opp. Oslo og Omland Friluftsråd har merket en økt tendens til at midlene som kommunene får blir omprioritert.

Den Norske Turistforening Oslo og Omegn (DNT Oslo og Omegn)

Intervju med konsulent Wenche Løfsgård.

Del 1: Generelt om forvaltningen og DNT Oslo og Omegns rolle

De har 15 hytter i Marka og ca. 150 mil med stinett. Dette krever mye vedlikehold. Hovedsakelig arbeides det mest med driften av hytter og rydding av stier i driftavdelingen. Men siden DNT Oslo og Omegn er høringsinstans i saker der friluftsliv og hytter blir berørt samt ved planer for Marka, blir det en del arbeid som omhandler forvaltningen av Oslomarka også. Når det gjelder friluftslivssaker samarbeider de ofte med Oslo og Omland Friluftsråd.

Den Norske Turistforening Oslo og Omegn er som nevnt høringsinstans, og blir oversendt planer for Oslomarka både fra kommuner og andre aktører. I DNT Oslo og Omegn er det 2 utvalg som står for mesteparten av Oslomarka-arbeidet på plannivå, Markautvalget og Miljøvernutvalget. Markautvalget tar seg av de mer konkrete Markasakene, type hogst og utbyggingssaker, mens Miljøvernutvalget tar seg av de rene naturvernsakene. Frivillig arbeid er alfa omega for Den Norske Turistforening Oslo og Omegn. Uten det arbeidet ville de ikke hatt den muligheten til å få ting gjort, ei heller påvirke i særlig grad.

Hovedmålet for Den Norske Turistforening Oslo og Omegn i Marka er å få folk ut på tur og ut i naturen. De mener at vern er viktig og er ikke i mot vern, men påpeker at et vern ikke bør utelukke friluftslivsmuligheter og opplevelse. Å stenge av store områder for turgåing er de i mot. De sørger heller for å lage stier som gjør minst mulig skade, men samtidig tillater folk å oppleve naturen. Tilgjengelighet er veldig viktig for Den Norske Turistforening Oslo og Omegn.

Lovverket er noe foreldet, men nye retningslinjer og nye sertifiseringer har gjort at konfliktene, særlig med skogbruket, har dempet seg. Det er mye mer dialog og åpenhet nå. Lovverket har et problem i og med at det ikke presist nok, derfor er retningslinjene og andre hjelpemidler svært viktige for å få den best mulige forvaltningen.

Del 2: Samarbeid og kommunikasjon mellom DNT Oslo og Omegn og andre aktører

Samarbeider med Oslo kommune om den nye flerbruksplanen for Oslo kommunes skoger. Godt fornøyd med planen så langt. Samarbeidet med kommunen har blitt bedre de siste årene.

Fylkesmannen har de ikke jevnlig kontakt med men fungerer som høringsinstans. De mottar støtte fra Fylkesmannen og fra alle kommunene for stirydding. Kommunene bidrar med ulike beløp som varierer i størrelsesorden fra 2000 kroner til over 100 000 kroner avhengig av lengden på stinettet.

Som nevnt ovenfor har DNT Oslo og Omegn ofte felles uttalelser med Oslo og Omland Friluftsråd. Dette letter arbeidet for DNT Oslo og Omegn og bidrar til at de kan fokusere på det de kan best, nemlig turer og hytter. Generelt er kontakten med andre organisasjoner avhengig av sak. I saker som berører traseer er det naturlig å samarbeide med Skiforeningen. I naturvernsaker er det Naturvernforbundet i Oslo og Akershus de samarbeider med. I mindre og mer lokale saker er det vanlig å samarbeide med de lokale foreningene på stedet.

Videre møtes Utmarkslaget to ganger i året. Her er representanter fra interesseorganisasjonene med og Løvenskiold Skog. Disse møtene er viktig for å diskutere Oslomarka og dempe eventuelle konflikter.

Samarbeidet med Løvenskiold Skog er viktig. De eier så mye at et samarbeid er nødvendig ellers ville DNT Oslo og Omegn hatt det mye vanskeligere med hensyn til kjøretillatelse, leie av hytter og lignende. Konfliktene den senere tid har vært med mindre eiere som ikke har til vane å samarbeide med DNT Oslo og Omegn som Løvenskiold Skog har. På grunn av den hyppige kontakten begrenses konfliktene, og det er lettere å bli enige om løsninger.

Del 3: Politiske og sosiale endringer

Den Norske Turistforening Oslo og Omegn har merket en økt bevissthet på hva friluftsliv er, men ingen konkrete forandringer.

Siden flere og flere skoler har begynt å ha friluftsliv på fast basis har også foreldrene blitt mer bevisste. Den Norske Turistforening Oslo og Omegn mener at de fleste i Oslo er positive til Marka, spesielt de som bruker den. Før var det søndagsturen som var hovedkontakten med marka, nå er det like mye treningsturen på ettermiddagen. Bruksmåten forandres og nærområdene i Marka har blitt svært viktige. Dette mener Løfsgård har sammenheng med hva som foregår blant barn og i skolen.

Den Norske Turistforening Oslo og Omegn ønsker å tilrettelegge for alle brukere og følger derfor med på hva folk vil ha og forsøker å få til det. For tiden er det et problem med å dekke etterspørselen på hytter i sommerhalvåret, så det arbeides med å øke antallet. Videre har de begynt å arrangere trilletter for småbarnsforeldre. Å få inn et sosialt aspekt i friluftslivet er sentralt. Det sosiale med tur og bruk av Marka er veldig viktig.

Del 4: Ressurs og miljø

Det avhenger av beliggenhet, både av hva som prioriteres og hvem som har ansvaret. Oslo kommune har satt friluftslivet først i en årrekke og det merkes ved at det er lettere å få gjennom forslag.

Den Norske Turistforening Oslo og Omegn har naturstier som hvor de gjerne vil bygge opp kunnskapen til folk. Men først og fremst vil de at folk skal oppleve naturen. De vil påvirke gjennom aktivisering og stimulering for å gjøre folk mer bevisste på hva det vil si å bruke naturen til opplevelse og rekreasjon. Kjentmannsmerket er et eksempel.

Som nevnt tidligere har det blitt en økt bevissthet på viktigheten av friluftsliv og dermed også mer fokus på de ressursene som kreves. Denne bevisstgjøringen har gjort det enklere å argumentere for mer tilrettelegging for friluftsliv. Samtidig har det skjedd en utvikling i skogbruket ved at hugsten har blitt mer effektiv.

Den Norske Turistforening Oslo og Omegn mener at Marka er i en særstilling i forhold til resten av landet. De frivillige organisasjonene har nokså stor påvirkningskraft og står også veldig samlet.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus

Intervju med daglig leder Gjermund Andersen.

Del 1: Generelt om forvaltningen og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus' rolle

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) mener forvaltningen av Oslomarka er for diffus og spredt. De vil helst ha en særlov som klart definerer hva som er tillatt og forbudt for hele Oslomarka. Siden Utkastet til flerbruksplan for Oslomarka ble nedstemt i 1979 forsvant muligheten til en særlov. NOA mener at skogseierne og småkommunene rundt Oslomarka ikke ville miste bestemmelsesretten de hadde på den tiden. Andersen påpeker at det kom erstatninger på papiret som bidro til å bedre forholdene noe, men i praksis ble forholdene nesten likedan. I følge NOAs oversikt over hogsten lå uttaket i Oslomarka over gjennomsnittet for resten av landet.

Andersen tror dette til dels skyldes at Oslomarka har en god bonitet, men samtidig mener han at det også viser at dagens lover og forskrifter ikke fungerer som de skal. NOA kan i dag si at intensjonene ikke har blitt holdt. Skogsloven er i følge Andersen en ren næringslov. Og dette vil ikke skogseierne forandre på. NOA derimot vil ha en

lov om bymarker som i varetar friluftslivet på lik linje som biologisk mangfold har blitt tatt hensyn til tidligere. Dette har vært en stor mangel i lovverket mener Andersen. NOA synes Oslo kommune har gjort en meget god jobb med å tilpasse seg nyere tider. Måten de har forvaltet sin del av Oslomarka bør blir en mal på mange områder.

Del 2: Samarbeid og kommunikasjon mellom NOA og andre aktører

Samarbeidet med kommunene varierer med geografisk beliggenhet. De kommunene som ligger nære Oslo er lettere å samarbeide med enn de lenger unna. Når det gjelder Fylkesmannen er samarbeidet som regel bra. Dette avhenger igjen av beliggenhet, men også hvilke personer som sitter som avdelingssjefer hevder Andersen. Noe NOA reagerer på er at de ikke kan få tilsendt hogstmeldinger, men må ned til Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Videre er NOA høringsinstans for alle slags saker i Oslomarka.

Samarbeidet mellom de andre interesseorganisasjonene fungerer bra. Det er først og fremst Oslo og Omland Friluftsråd som de ofte har uttalelser med. DNT Oslo og Omegn og Skiforeningen har de kontakt med i saker de har felles interesser. Tidligere var samarbeidet nærere med DNT Oslo og Omegn enn nå. Nå virker det på Andersen som at de prioriterer drift av hytter fremfor forvaltningen av Oslomarka. Det oppstår også konflikter i forbindelse med idrettsanlegg. Men disse blir ofte løst på en rolig og fornuftig måte.

Av de private eierne er det for det meste med Løvenskiold det er kontakt. Det har i årenes løp vært alt fra stor konflikt til samarbeid i følge Andersen. Men de er mer uenige om hvordan Oslomarka skal være enn enige. Og Andersen medgår at han venter på tiltak fra Løvenskiold som han hevder Løvenskiold har sagt skal komme. Selv om Løvenskiold sier at friluftslivet er viktig synes ikke NOA at han gjør noe for å vise det.

Del 3: Politiske og sosiale endringer

Politisk har det vært opp og ned. Det var en veldig optimisme på 1970- tallet, men så i 1986 kom notatet om planbehandlingen av Oslomarka og tok vekk ca. 100 km² i følge NOAs tall. Men i løpet av 1990-tallet var det en økning av vern. Mye av dette skyldtes fokuset på biologisk mangfold og landskapsvern mener Andersen. Videre har NOA merket en økt liberalisering i kommunene. Dette preger også samarbeidet i den forstand at NOAs synspunkter ikke blir tatt til følge.

NOA har merket en økt fokusering på aktiviteter som krever mer utstyr i Oslomarka. Samtidig får de mange henvendelser om hvor viktig det er at Oslomarka blir bevart som den er i dag. Andersen mener ideen om Oslomarka står like sterk, men bruken av den har forandret seg. NOA merket særlig stor motstand mot planen om stor hoppbakke i Rødikleiva.

Del 4: Ressurs og miljø

NOA er opptatt av å bevare naturverdiene som betyr noe for både naturen selv og for folk som vil oppleve naturen. Det enkle friluftsliv er det NOA forsvarer først og fremst. I så måte er de motstandere av for mye tilrettelegging og utstyrskrevenende aktiviteter.

Når det gjelder ressursbruken av Oslomarka mener NOA at regelverket er for svakt og tillater at skogbruket nærmest har frie vilkår. Skogsdriften har fått en for høy status i forhold til naturvern og friluftsliv. Dette mener NOA har bidratt til den svake lovgivningen som finnes. Videre peker NOA på at tiltak som frivillig vern og miljøregistreringer har blitt styrt av skogbruket selv, og dermed ikke har bidratt til mye. Men det ser fint ut på papiret, og gir skogbruket et "alibi" som miljøvennlig. Alt i alt mener NOA at mye bra har skjedd, men ressursene trenger en verdiforandring. I et område som Oslomarka må naturvern og friluftsliv komme først. NOA tar også på seg litt av skylden for at friluftslivet ikke har blitt satt i fokus slik det burde. Men siden lovverket ikke gir hjemmel for vern etter rekreasjonsbehov men kun for biologisk mangfold, var det derfor naturlig å fokusere på det. I ettertid ser

Andersen at friluftslivet og biologisk mangfold burde ha fått lik oppmerksomhet fra NOA selv om lovverket ikke tilsa det.

Løvenskiold Skog

Intervju med Skogsjef Rolf Hatlinghus.

Del 1: Generelt om forvaltningen og Løvenskiold skogs rolle

Løvenskiold Skog har vært en aktør i Oslomarka over 350 år. I dag er Løvenskiold Skog en av landets største skogbedrifter med 23 ansatte, selv om arealet på 430 km² er lite nasjonalt sett er det mye i Oslomarka. Totalt eier Løvenskiold Skog ca. en fjerdedel av Oslomarka. Målet til Løvenskiold Skog har hele tiden vært å holde eiendommen samlet. Det produktive areal for eiendommen er 340 km² med en årlig tilvekst på 130 000 kubikkmeter. Årlig avvirkning er på 67.000 kubikkmeter. Eiendommen har ca. 460 km skogveier.

Løvenskiold Skog driver stort sett eiendommen likt uavhengig av beliggenhet. Skogloven og markaforskriftene styrer hva de kan gjøre i de ulike delene. På 90-tallet sto biologisk mangfold høyt men nå har Løvenskiold Skog merket at friluftslivet blitt mer sentralt igjen. Dette forsøker Løvenskiold Skog å ta hensyn til i de bynære områder og der det ferdes mest folk. Bortsett fra det har de ingen soneinndeling av eiendommen.

Bedriften har som overordnet mål at skogbruk, miljø og friluftsliv skal kunne leve side om side i Oslomarka. Fortløpende veies hensynet til miljø og friluftslivet opp mot hensynet til et økonomisk forsvarlig skogbruk.

De har et sett med retningslinjer som de skal følge, både formelle og uformelle, for best å drive skogbruk i Oslomarka. De formelle er Skogloven, Markaforskriftene, skogsertifiseringsverktøyene Levende skog og ISO 14.001, og de ulike planvedtakene fra kommunene. De uformelle er Løvenskiold Skog egen prinsipper for skogbruket, miljø og friluftsliv.

Løvenskiold Skog er fornøyd med hvordan situasjonen er i dag. Markagrensen setter grensene for utbygging og skogbruket i det offentlige tolker markaforskriftene enhetlig. Løvenskiold Skog har eiendommer i 8 kommuner men kun 4 skogbruksjefer å forholde seg til på grunn av at mange kommuner deler samme skogbruksjef.

Løvenskiold Skog ser ikke noe behov for å få en egen markalov og en egen sentraladministrasjon for hele Oslomarka. Derimot mener Løvenskiold Skog at Oslomarka bør styres lokalt i hver kommune. En sentraladministrasjon vil føre til at lokalsamfunnet i mindre grad vil bry seg om hva som foregår i Oslomarka mener Løvenskiold Skog. Videre vil en markalov med en sentraladministrasjon være et brudd med dagens samfunnsutvikling hvor det skal gis økt kontroll til kommunene.

I praksis gjør dagens forvaltning det vanskeligere for Løvenskiold Skog sin del å gjennomføre skogsdrift på grunn av diverse bestemmelser som andre skogeiere ikke trenger å bry seg om. Et eksempel som Hatlinghus nevner er at hogstbestanden skal være minst 2 meter før nabobestanden hugges.

Løvenskiold Skog synes at håndhevingen har blitt tydeligere og strengere siden 70-tallet på grunn av de nye forskriftene og lovtilføyninger som har kommet. Selve markagrensen har blitt behandlet likt med tanke på utbygging.

Intensjonene har blitt opprettholdt gjennom det lovverket som kom i stedet for en egen Markalov synes Løvenskiold Skog. For at de skal kunne hugge et sted må de først sende inn en hogstmelding til kommunen. Denne meldingen må godkjennes, eventuelt justeres, før hogsten kan starte. Det er ikke ofte at myndighetene griper inn og ikke godkjenner en hogst, men dette skyldes at Løvenskiold Skog godt vet hva og hvor de kan hogge. Hvis en hugst bryter med sertifiseringen som ligger til grunn vil de ikke kunne selge tømmeret.

Del 2: Samarbeid og kommunikasjon mellom Løvenskiold Skog og andre aktører

Kontakten med kommunene skjer ukentlig på grunn av Løvenskiold Skog store eiendom. Det jobbes en del med opplysning overfor kommunene slik at de skal vite hva Løvenskiold Skog gjør og står for.

Med Fylkesmannen er kontakten mer sporadisk. Det er først og fremst i store saker, som for eksempel et verneforslag, at det er kontakt med enten landbruksavdelingen eller miljøvernavdelingen. Løvenskiold Skog har inntrykk av at Fylkesmannen følger opp vernede områder dårlig.

Med de andre aktørene er det kontakt jevnlig. Særlig med Skiforeningen og DNT Oslo og Omegn. Det holdes to kontaktmøter i året gjennom Utmarkslaget, hvor det diskuteres om Oslomarka. Dette kontaktforumet har de hatt siden 70-tallet og Løvenskiold Skog mener dette har bidratt til å dempe konflikter. Løvenskiold Skog har siden 70-tallet også ønsket et slikt samarbeid med naturvernorganisasjoner, men det har vært mer problematisk. I starten synes Løvenskiold Skog naturvernorganisasjonene var for konfliktorienterte til at et samarbeid var mulig. Etter at sertifiseringen kom mot slutten av 90-tallet synes Løvenskiold Skog at det har blitt noe bedre.

Bedriften ønsker å ha et godt forhold til de andre eierne. Spesielt Oslo kommune og de ulike allmenningene er det viktig å ha et bra samarbeid med. De øvrige eierne forsøker Løvenskiold Skog å rett og slett være en god nabo.

Del 3: Politiske og sosiale endringer

Løvenskiold Skog har ikke merket noe særlig til politiske forandringer. Det har lenge vært en bred politisk enighet om markapolitikken.

Bruksmønsteret har forandret seg noe. Det er flere som bruker veiene og færre som bruker stiene. Løvenskiold Skog mener dette kan skyldes at folk bruker mer tid til å mosjonere enn å oppleve naturen. Videre har de ikke merket noen forandring i aldersfordelingen. Inntrykket de har er at de over 40 år går mer innover i Oslomarka, mens de mellom 20 og 40 har med barn og bruker dermed nærområdene og veiene mer. Tenåringene er nesten fraværende inne i Oslomarka.

Det er to ting Løvenskiold Skog synes de bidrar med sterkt i forhold til brukerne av Oslomarka. Den ene er veiene. Det er praktisk, både for bedriften og for brukerne, å ha så gode og mange veier, dermed blir de vedlikeholdt bra. Den andre er

fiskevannene i Oslomarka. Løvenskiold Skog leier bort fiskevann for at alle skal kunne kjøpe fiskekort billig.

Del 4: Ressurs og miljø

På 80-tallet var det en gradvis fokusering over på friluftsliv, men på 90-tallet ble biologisk mangfold kraftig prioritert. Dette skyldtes i stor grad den økte fokuseringen på biologisk mangfold av naturvernorganisasjonene. Løvenskiold Skog har som nevnt fulgt opp de nye kravene med å selv sette opp retningslinjer for driften.

Løvenskiold Skog driver ikke med egen undervisning men gir økonomisk støtte til et prosjekt som heter "Lære med skogen".

Kap. 6: Diskusjon

Utgangspunktet for denne oppgaven var å vurdere om bruken og forvaltningen av ressursene i Oslomarka var blitt ivaretatt siden 70-tallet i henhold til intensjonene. Oppgaven har brukt intensjonene i ”*Utkast til flerbruksplan for Oslomarka*” fra 1976 som et viktig grunnlag. En av konklusjonene i dette utkastet er at det burde bli en egen markalov for Oslomarka.

Sett i lys av oppgavens problemstilling, er det ikke et entydig resultat som kom frem. Noen aktører mener at intensjonene ikke er ivaretatt, mens andre mener at de har blitt det. Årsakene til disse ulike resultatene må forstås gjennom hvilket ståsted de ulike aktørene har.

Det er som nevnt mange ulike aktører involvert, og det gjør forvaltningen komplisert når alle parter skal tas hensyn til. Et annet aspekt er ulikhetene mellom by og land. På grunn av Oslomarkas utstrekning er det naturlig at de ulike regionene preges av forskjellige tilnærminger til hva som er Oslomarkas rolle. Når vi vet at Oslomarka utgjør ca. 0,4 % av Norges areal, men har en potensiell brukergruppe på nesten 25 % av Norges befolkning er det ikke uventet at konflikter og ulike standpunkt oppstår.

6.1 Særlov

Under bearbeidelsen av dataene fremkom det tydelig et hovedpunkt. Det var spørsmålet om det burde vært, eller skal bli, en særlov for Oslomarka. Som nevnt ble det i ”*Utkast til flerbruksplan for Oslomarka*” hevdet at det beste for Oslomarkas forvaltning ville vært å få en egen særlov. Grunnlaget til denne konklusjonen var basert på grundige undersøkelser blant vanlige brukere, kartlegging av skogsnæringen og verneverdier. Dette synspunktet deles av de fleste av aktørene jeg har snakket med. De som mente at dette hadde vært en riktig måte var Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Fylkesmannen i Buskerud, Oslo kommune, Oslo og Omland Friluftsråd, NOA og tidligere markainspektør Kjell Hauge. Løvenskiold Skog og Ringerike kommune mente derimot at en særlov ikke var nødvendig. For DNT Oslo og Omegn

sin del er det litt uklart. De virket i grunn fornøyde med dagens situasjon, men de sa seg heller ikke negative til en særlov.

De som mente en særlov burde blitt vedtatt, grunner dette synet i at en slik særlov ville gi en helhetlig forvaltning, samtidig som de mener det kunne ivaretatt friluftsliv og miljøinteressene mye bedre enn dagens ordning. For det offentlige sin del grunner dette synet mest sannsynlig i en økende bevissthet for hva et slikt område som Oslomarka betyr med tanke på beliggenheten og befolkningen rundt. Det er for eksempel interessant å se på forskjellene i synet på hyttebygging mellom Fylkesmannen i Buskerud og Ringerike kommune. I samtaler med Ringerike kommune kom det også frem at Fylkesmannen er strengere enn dem når det gjelder dispensasjonssaker blant annet innenfor skogshogst og utbygging av hytter.

Dette illustrerer også mye av kjernen i Oslomarkas forvaltning. Nemlig forholdet mellom de sentrale og de lokale styresmakter. De sentrale vil ha en særlov eller en form for helhetlig bestemmelse over hele Oslomarka, mens de lokale vil styre sine egne områder og gjøre hva som de mener er best for kommunen og dets innbyggere. En tendens som går igjen etter å ha snakket med aktørene, er kommunenes motvilje til en sentral styringsenhet, og kommunenes økte liberalisering. Oslo kommune er i særstilling i og med at de har et annet utgangspunkt enn de andre kommunene på grunn av sin beliggenhet og store eierdel i Oslomarka. De har i en årrekke satt fokus på friluftsliv og miljø i sin forvaltning av Oslomarka, med blant annet å ikke ha krav om fortjeneste på skogshogst, og at hogsten pålegges svært strenge krav. Det er dermed nærliggende å anta at Oslo kommune allerede har nådd de kravene en eventuell særlov vil pålegge, og følgelig heller ikke overraskende at kommunen stiller seg positiv til en særlov.

Hos fylkesmennene er det også klar holdning til at en særlov vil gagne forvaltningen av Oslomarka. Deres standpunkt er at en sentral administrasjon vil gjøre forvaltningen mer helhetlig. Videre vil en sentral styring forenkle fylkesmannens jobb. For det første vil de arbeidsoppgavene fylkesmennene har i dag tilfalle den nye administrasjonen. Dette igjen vil føre til at fylkesmennene får en sentral administrasjon å forholde seg til, i stedet for mange små kommuner. Dermed vil det være lettere å ivareta og innføre nasjonale mål.

Når det gjelder organisasjonene NOA og Oslo og Omland Friluftsråd er synet deres begrunnet i rollen de har i samfunnet. Hovedmålet til NOA er å fremme naturvernets og miljøets sak. Dermed mener NOA at en særlov for Oslomarka, med en sentral administrasjon, vil sette naturvernet og miljøet i en sterkere posisjon i forhold til skogbruket og utbygging av Oslomarka. Kort sagt vil en særlov føre til en mer restriktiv forvaltning og i større grad ivareta NOAs ønsker om hvordan Oslomarka skal forvaltes. Oslo og Omland Friluftsråd taler friluftslivets sak og mener stort sett det samme som NOA. De tror at en sentral forvaltning vil sørge for at friluftslivet, og da først og fremst det enkle friluftslivet, vil stå sterkere. Oslo og Omland Friluftsråd ser for seg at med en særlov vil det muligens åpnes for at områder kan vernes på grunnlag av områdenes kvaliteter som friluftslivområde, og ikke utelukkende på grunn av biologiske kvaliteter som er tilfellet i dag. Et annet mulig scenario er at NOA og Oslo og Omland Friluftsråd samarbeider om å finne en plattform de er enige om. Da vil de nok kunne påvirke en eventuell særlov på grunn av faglige tyngde og bredde innen naturvern, miljø og friluftsliv.

Siden flertallet av de aktørene jeg snakket med er for en særlov, er det fristende å konkludere med at det dermed er den rette løsningen. Men, som nevnt innledningsvis i kapittelet, alle standpunkt angående Oslomarka må ses i lys av hvilket ståsted aktøren har. Hvis en skulle spurt samtlige eiere og kommuner er det rimelig å anta at flertallet av dem ville vært enige med Løvenskiold Skog og Ringerike kommune. Grunnen til dette er mest sannsynlig at mange eiere og utkantkommuner i Oslomarka ikke liker tanken på at noen i en sentraladministrasjon skal styre over deres område, samtidig som de mener at de selv vet best hvordan området skal styres. Denne holdningen er viktig å ta hensyn til og ikke ignorere.

Et annet aspekt som også står sentralt er de økonomiske sidene. Ved en eventuell innføring av særlov, vil kommunene og grunneierne også miste noe av inntektene i forbindelse med skogsdrift. Videre kan det tenkes at også noen av idrettsanleggene som i dag gir inntekter kan bli pålagt restriksjoner som gjør at de ikke kan drives videre. Selv om dette aspektet ikke har blitt nevnt av aktørene kan en anta at de økonomiske konsekvensene vil bli tatt hensyn til ved en eventuell særlov. For kommunene og andre eiere som er avhengig av inntekter fra Oslomarka, er ethvert

økonomisk tap en alvorlig sak. Derfor er det også rimelig å anta at de fleste vil være mot en særlov hvis de ikke blir garantert en kompensasjon for tapte inntekter.

Kommunene og gruneieren er nødt til å være pragmatiske og se det realistiske i situasjonen, derfor vil nok det økonomiske aspektet bli viktig ved en eventuell innføring av en ny særlov.

I og med at de fleste aktørene jeg har kontaktet mener det bør bli en særlov, er det grunn til å ta dette alvorlig. Ved å gjøre et slikt grep kan man forhåpentligvis hindre fremtidige ødeleggelser som man i ettertid ville angre på. Her er det viktig å tenke på perspektivene til de ulike aktørene. For kommunene og de private eierne handler det om å kunne bestemme mest mulig selv. Denne formen for styre har sterke røtter i Norge og ideen om selvråderett er en viktig del av den ”norske” måten å forvalte på. Til tider kan det være vanskelig for kommunene og eierne å ta hensyn til nasjonale mål og bestemmelser nettopp fordi de føler at de øvrige myndigheter tar kontrollen over deres område. Derfor vil nokså ofte en statlig overstyring føre til protester. For Fylkesmannen handler det om å videreføre de nasjonale målene og sørge for at disse blir fulgt. Samtidig er det viktig for Fylkesmannen å vise kommunene at det er, som oftest, en helhetlig tankegang bak de vedtakene som kommunene og eierne blir pålagt. For interesseorganisasjonene handler det om å sørge for at de verdien de legger til grunn for sin organisasjon blir ivaretatt. Hvis dette ikke skjer vil de selvsagt søke etter å forandre på situasjonen, og ofte kan dette være blant annet ved å vise til nasjonale mål og vedtak som må etterfølges. Med en særlov vil det bli en klarere definisjon av hvordan forvaltningen skal gjennomføres og dermed mer tydelig hva som er tillatt og hva som ikke er tillatt for kommunene og eierne. For slik lovverket er i dag mener Fylkesmennene og de ulike interesseorganisasjonene at det blir for diffust. Også Oslo kommune mener dette. Siden eierne og utkantkommunene mener at det fungerer, kan det tyde på at lovverket i dag er til fordel for hvordan de vil drive forvaltningen.

6.2 Forvaltningen og lovverket

Siden det ikke ble en særlov er det naturlig å diskutere hvordan forvaltningen som kom i stedet har kunnet erstatte intensjonene om en særlov. Som det har kommet frem under forrige delkapittel, uttrykte de fleste aktørene at en særlov mest sannsynligvis ville gitt en mer helhetlig og oversiktlig forvaltning enn den som er i dag. Det er dermed ikke sagt at dagens forvaltning ikke ivaretar intensjonene.

Notatet som kom i 1986 fra Miljøverndepartementet om planbehandling av Oslomarka, førte til at Oslomarka ble definert som et Landbruks, Natur og Friluftsliv-område. Dette notatet la klare og strenge retningslinjer for hvordan Fylkesmennene skulle håndtere kommunedelplanene fra kommunene. I tillegg kom Markaforskriften i 1993 som er spesielt tilrettelagt for Oslomarka. Denne forskriften gir skogsnæringen retningslinjer for hvordan de skal ta hensyn til områder i Oslomarka hvor friluftsliv, naturmiljø, landskap, kulturminner eller vannforsyning er viktige kvaliteter. Med andre ord, ville en særlov nødvendigvis gjort forvaltningen bedre? Nok engang er det uenighet mellom aktørene. Løvenskiold Skog synes at dagens ordning fungerer bra og synes ikke at noe mangler. Både miljø og friluftsliv blir tatt hensyn til, og de ser ingen grunn til at det burde tatt ytterligere hensyn til disse delene. Tvert om mener de at skogbruket på sin side har måttet tilpasse seg svært mye for å møte kravene som gjelder for Oslomarka. Sammenlignet med skogbrukere i andre deler av landet har de som holder til i Oslomarka langt flere restriksjoner. Nå sier Løvenskiold Skog at de er klar over Oslomarkas spesielle situasjon, og innser at en strengere forvaltning enn normalt er nødvendig, men deres poeng er at systemet i dag fungerer godt nok. En enda strengere forvaltning vil gjøre at skogbruket i Oslomarka vil forsvinne fordi det ikke vil være lønnsomt lenger.

NOA på sin side hevder at skogbruket i dag kan så å si gjøre som det vil, selv med lovene og forskriftene som finnes. NOA mener at de forskriftene som kom i stedet for en særlov er for vage, og det eneste som i praksis forandret seg var at alle hogster skulle meldes til kommunen. I tillegg mener NOA at systemet i dag gir for mange forvaltningsmyndigheter og saksbehandlere. Dette igjen fører til mange ulike avgjørelser i kommunene nettopp på grunn av at lovverket er så diffust.

Markainspektøren mener også at det er for mange enheter i forvaltningen og at dette

fører til en mer uoversiktlig forvaltning. Oslo og Omland Friluftsråd stiller seg også bak dette synet.

Ringerike kommune er av den oppfatning at med en sentral forvaltning vil kommunens egen innflytelse bli borte. I følge Skogbrukssjefen i Ringerike kommune, Hans Bergan, vil et strengere regelverk føre til at folk blir misfornøyde og irritert over begrensingene dette vil medføre. Og i og med at det har kommet inn svært få klager på hogstene, og at hogstene stort sett ligger under den øvre grensa på 50 mål, viser at dagens forvaltning for skogbruket er tilstrekkelig. NOA sier til dette at nettopp på grunn av lovverket som ligger til grunn er det vanskelig å klage, selv om de er uenige i hogsten. De mener at siden grensene ligger såpass høyt som de gjør, er det ikke lett å få gjennomslag for at en hogst er ødeleggende.

Ringerike kommune synes at forvaltningen i dag gir kommunene en selvråderett som er nødvendig. Hvis ikke kommunene skulle kunne bestemme i den grad som de gjør i dag, vil dette skape en skeivhet mellom de sentrale myndighetene og de lokale. Nå kan kommunene forvalte slik det de mener er riktig og få Fylkesmannen til å vurdere forvaltningen de fører. Hvis det er uenighet drøfter man alternativer og finner som oftest en løsning. I og med at Fylkesmannen skal gjennomgå arealplanen for kommunene så er dette tilstrekkelig for å fange opp eventuelle problemer mener Hans Bergan. Etersom Fylkesmannen er noe strengere enn kommunen vil de rettelsene Fylkesmannen kommer med være nok til at Oslomarka fortsatt blir beskyttet slik den er i dag.

Avdelingsleder Bertil Anderson hos Fylkesmannen i Buskerud mener at det de siste årene har blitt mer vanlig at kommunene ikke følger Fylkesmannens anvisninger som på 70 og 80 - tallet. Kommunene kan gi dispensasjon for hyttebygging i et LNF - område, og ved å stadig gjøre dette blir det en ny presedens for hva som er tillatt. Anderson mener at denne utviklingen skyldes at den politiske agendaen i kommunen overstyrer den administrative ledelsen. Dette gjør at forvaltningen i dag ikke fungerer helt slik som intensjonene var. Fylkesmannen i Oslo og Akershus opplever også det samme med en økning i dispensasjoner.

Ut i fra dette kan man hevde at en mer helhetlig forvaltning, som trolig vil komme med en særlov, vil føre til at kommunene er nødt til å forholde seg til det fastsatte regelverket og dermed ikke kan gi dispensasjoner i den grad de i dag gjør. Men hvilke konsekvenser kan dette føre til hos kommunene? En kan anta at kommunene får et strengere regelverk hvis det blir en særlov, men samtidig bør ikke dette ses på utelukkende som et problem. De vil mest sannsynligvis få et regelverk som klart sier hva som er tillatt og hva som ikke er tillatt, med blant annet mindre rom for dispensasjoner. Dette vil gi kommunen en klar linje de kan følge, og dermed forenkle mye av jobben med forvaltningen av Oslomarka. Selvsagt er det negativt for en kommune å oppleve at makt blir fratatt fra en. Dette undergraver den lokale påvirkningen kommunene har, og dette må håndteres på en måte som yter kommunene respekt. På den annen side er Oslomarka et viktig område som er tilgjengelig for 25 % av Norges befolkning. Dette gjør Oslomarkas forvaltning av nasjonal interesse.

På den annen side har dagens forvaltning fungert i og med at markagrensa fortsatt står sterkt, og at de retningslinjene som kom med notatet om planbehandling av Oslomarka i 1986, blir fulgt opp av Fylkesmennene den dag i dag. I det notatet ligger det muligheter for Fylkesmennene å stoppe mange typer utbygginger og generelt ha en streng linje over hva som kan gjøres i Oslomarka. Dermed kan en også hevde at forvaltningen har de virkemidler som trengs og at det ikke er behov for ytterligere presiseringer.

6.3 Konfliktens kjerne

Et mønster som har kommet frem gjennom undersøkelsene er at de store offentlige aktørene, samt interesseorganisasjonene, er for en ny særlov, og synes at dagens forvaltning ikke har de virkemidlene den burde ha. På motsatt side står grunneierne, her representert ved Løvenskiold, og de fleste kommunene rundt Oslomarka.

Ovenfor har oppgaven trukket frem de punktene som de ulike aktørene har kommet med. Hvis man skal forsøke å se konflikten i et enda større bilde vil en se at det hele kan sies å være ideologisk konflikt.

Denne antagelsen kan begrunnes med ulike faktorer. Hele konflikten dreier seg om hvordan Oslomarka skal forvaltes, og dermed også hvilken ressursbruk som skal prioriteres. Den ene delen er for en forandring av forvaltningen, mens den andre delen av aktørene er for en videreføring av dagens forvaltning. Fylkesmennene, Oslo kommune og interesseorganisasjonene vil at forvaltningen skal fokuseres på naturvern og friluftsliv, mens Løvenskiold Skog og Ringerike kommune vil at forvaltningsmakten skal ligge lokalt og at skogsnæringen skal kunne drives uten økonomiske tap.

Dermed kan det hevdes at også økonomi spiller en viktig rolle i denne ideologiske konflikten. Den ene siden er for at de økonomiske hensynene skal være underordnet, mens den andre siden vil at økonomien må tas hensyn til.

Hele konflikten kan derfor ses på som en verdikonflikt, hvor aktørenes verdisyn legges til grunn for hvordan de vil at ressursbruken i Oslomarka skal prioriteres. I bruken av de ressursene denne oppgaven har fokusert på, spiller verdisynet en viktig rolle for hvordan de ulike aktørene mener ressursene bør forvaltes. Alle aktørene er enige i at for eksempel friluftsliv er viktig og skal være en del av bruken av Oslomarka. Konflikten oppstår når en skal bestemme hvordan den ressursen skal forvaltes og hvilken prioritet den skal ha. For selv om Løvenskiold, i følge sine egne retningslinjer, setter friluftslivet høyt, er de også nødt til å sikre sin fremtid som bedrift. De må derfor tenke på hvordan de skal opprettholde skogdriften for at bedriften skal klare seg økonomisk. Det verdivalget trenger ikke interesseorganisasjonene å ta, dermed er det enklere for dem å la de økonomiske hensyn være underordnet.

Kap. 7: Konklusjon

Oppgavens problemstilling søkte etter å finne svar på om ressursbruken i Oslomarka har blitt forvaltet slik intensjonene fra 1970-tallet la opp til. I og med at denne oppgaven har brukt aktørene som en viktig kilde er det ikke uventet at de opplever virkeligheten forskjellig. Som diskusjonen har vist er det sprik i oppfatningen hvordan den ideelle forvaltningen er. Med utgangspunkt i ”Utkastet til flerbruksplan for Oslomarka” kan en konkludere med at ressursbruken, og forvaltningen av ressursbruken, ikke har ivaretatt intensjonene som ønsket. Det har ikke blitt en særlov for Oslomarka, det har ikke blitt vernet så mye som 150 km², og det er ennå ikke mulig å verne noe på bakgrunn av at et område er viktig for friluftslivet og rekreasjon. Skogbruket har måttet omstille seg og det har blitt større fokus på vern og friluftsliv, men oppgavens resultater viser at de viktigste intensjonene ikke er ivaretatt.

På bakgrunn av hva de ulike aktørene har sagt, mener flertallet at intensjonene ikke har blitt ivaretatt. Løvenskiold Skog og Ringerike kommune mente forvaltningen fungerer som ønsket og at intensjonene dermed er ivaretatt. I denne situasjonen må dette med ulike ståsted trekkes frem. Løvenskiold Skog, som representerer grunneierne, og Ringerike kommune, som representerer utkantkommunene rundt Oslomarka, tilhører den del av aktørene som sannsynligvis vil få strengere krav mot seg med en særlov og mindre selvbestemmelsesrett. At disse aktørene er for dagens ordning og synes at intensjonene har blitt ivaretatt er ikke overraskende. De som er for en særlov mener dette fordi det vil gi en helhetlig forvaltning av Oslomarka og økte muligheter til å verne og ta vare på områder med ulike kvaliteter. Videre mener disse aktørene at intensjonene ikke er ivaretatt. Dette synspunktet begrunnes med de samme argumentene som nevnt i forrige avsnitt. Konklusjonen her på om intensjonene bak ressursbruken i Oslomarka og forvaltningen i Oslomarka har blitt ivaretatt er dermed avhengig av ståsted.

Oppgaven har også kommet til at synet på forvaltningen og ressursbruken i Oslomarka er definert av de verdisyn som de ulike aktørene har. Ved å gå til kjernen av konfliktene, fremstår hele konflikten som en verdikonflikt mellom ulike ideologiske syn på forvaltning og ressursbruk.

Sluttkonklusjonen til denne oppgaven er ikke krystallklar. Men det er et poeng som oppgaven har kommet frem til. Flertallet av aktørene som ble spurt i denne oppgaven og konklusjonen i ”*Utkast til flerbruksplan for Oslomarka*” var for en særlov. Dette indikerer en kontinuerlig misnøye siden 70-tallet over at en særlov ikke ble et faktum blant en stor del av aktørene, og at intensjonene følgelig ikke ble ivaretatt. Sett i lys av dette kan en si at forvaltningen som kom i stedet dermed har vært til fordel for de som på 70-tallet var mot en særlov. Når denne fordelingen også kommer frem i denne oppgaven er det grunnlag til å konkludere med at intensjonene som lå til grunn for ressursbruken og forvaltningen i Oslomarka *ikke* har blitt ivaretatt.

Epilog

Mai, 2007

I desember 2005 var mesteparten av arbeidet med hovedoppgaven gjort, men siden undertegnede gikk ut i fulltidsjobb fra januar 2006, stoppet arbeidet så å si helt opp frem til mai 2007. Dermed er all innsamling av data, både skriftlige og muntlige, foretatt før sommeren 2005. Dette har medført at den nåværende regjerings arbeid med utformingen av en Lov om Oslomarka ikke har blitt nevnt i oppgaven. I april 2007 var arbeidet med loven kommet til det punkt at det vil bli sendt ut et lovforslag til høring i løpet av sommeren 2007. I følge statssekretær i Miljøverndepartementet, Henriette Westhrin, vil det etter planen dermed tidligst komme en lov som kan bli vedtatt våren 2008. Denne loven vil bli en særlov for Oslomarka, med blant annet et eget fokus på friluftsliv. Målsettingen er å få en lov som gjør det mulig å verne områder på grunn av friluftslivsinteresser. Denne muligheten finnes ikke i dag.

Arbeidet med loven bygger på en del av de samme undersøkelsene som ble brukt i oppgaven. Videre er mange av de samme aktørene brukt som kontakter for Miljøverndepartementet i utarbeidelsen av lovforslaget. Dette kan tyde på at oppgaven i stor grad har funnet de riktige kildene.

I følge Henriette Westhrin opereres det med tre mulige forvaltningsmodeller. Den ene er å videreføre dagens ordning, men med noen særbestemmelser med hensyn til friluftsliv. Den andre modellen er å gi en fylkesmann hovedansvaret for forvaltningen og oppsynet med Oslomarka. Den tredje muligheten er å opprette en helt ny sentraladministrasjon som vil ta over overoppsynet med Oslomarka og sørge for at den forvaltes i henhold til den nye loven.

Etter hva som ble innsamlet av data i oppgaven vil det være mest gehør for den siste modellen blant flesteparten av aktørene som ble intervjuet. Men en må ikke glemme at det er mange kommuner som nok vil føle seg overkjørt hvis det skulle bli en realitet. På den annen side er det viktig å påpeke dette med en helhetlig forvaltning over lang sikt, og at Oslomarka er i en særstilling på grunn av beliggenhet og antallet mennesker som bor rundt. Dette gjør at den tredje modellen på lang sikt vil være den mest gunstige hvis en setter den opp mot intensjonene som lå til grunn fra 1970-tallet.

Referanseliste

- Gjessing, J.** (1980), *The Aker Moraine in Southeast Norway*, Norsk geografisk tidsskrift, Vol. 34, Oslo
- Gjessing, J.** (1999), *Ressursgeografi - temaer og perspektiver*. Serie A - nr. 20, Geografisk institutt, UIO
- Hellevik, O.** (1991), *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*, Universitetsforlaget AS Oslo
- Johannessen, F.E.** (1992), *I støtet. Oslo energi gjennom 100 år, 1892-1992*, Ad Notam Gyldendal AS
- Johansen, T. A.** (2001), *Under byens gater. Oslos vann- og avløpshistorie*. Oslo kommune, Vann- og avløpsetaten
- Jones, G & Hollier, G.** (1997), *Resources, Society and Environmental Management*, Paul Chapman Publishing Company Ltd
- Klemsdal, T.** (1998), *Naturmiljø og landskap*. Ressurs- og miljøgeografi. Serie B - nr. 7, Geografisk institutt, UIO
- Moen, A.** (1998). *Nasjonalatlas for Norge, Vegetasjon*. Statens kartverk
- Oslo og Omland Friluftsråd** (1995), *Oslo og Omland Friluftsråds Markastrategi, Revidert etter styremøte 23.10.1995, Sak 88/95*. Notat
- Offentlige rapporter og dokumenter:**
- Miljøverndepartementet** (1976), *Utkast til Flerbruksplan for Oslomarka*
- Miljøverndepartementet** (1986), *Planbehandling av Marka*, notat
- NIBR** (1974), *Konflikter i Oslomarka - Bidrag til historisk oversikt*, Notat nr. 4
- NIBR** (1973), *Publikums bruk av Oslomarka. Sammendrag av rapporter fra seks ulike undersøkelser*. Arbeidsrapport 20/73
- Oslo kommune** (2004), *Kommuneplan 2004, Oslo mot 2020*. Vedtatt av Oslo bystyre 25.05.2004 (Sak 255)

Oslo kommune, Friluftsetaten (2004), *Holdnings- og brukerundersøkelse i Oslo kommune*, rapport, utarbeidet av Markeds- og mediainstituttet, Oslo

Oslo kommune, Friluftsetaten (1999), *Mål og retningslinjer for forvaltning av Oslo kommunes skoger*, rapport

Kilder på internett:

Direktoratet for naturforvaltning (2005), *Lover og forskrifter, Naturvernloven*.
URL: <http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=1001452>, lest 23.02.2005

DNT Oslo og omegn (2005), *Om DNT Oslo og Omegn*.
URL: http://www.dntoslo.no/index.php?fo_id=76, lest 26.04.2005

Fylkesmannen (2005), *Om Fylkesmennens rolle*.
URL: <http://www.fylkesmannen.no>, lest 16.02.2005

Levende Skog (2004), *Standarder for et bærekraftig norsk skogbruk*.
URL: <http://www.levendeskog.no/pdf/gronn.pdf>, lest 13.12.2004

Miljøverndepartementet (2004), *NOU 2004:28, Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold (Naturmangfoldloven)*.
URL: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/NOU-er/2004/NOU-2004-28.html>, lest 07.04.2005

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (2004), *Veiutviklingen i Oslomarka 1925 - 1979*.
URL: <http://www.naturvern.no/cgi-bin/naturvern/imaker?id=7948>, lest 24.11.2004

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (2004), *Årsberetning for 2003*.
URL: <http://www.naturvern.no/cgi-bin/naturvern/imaker?id=7781>, lest 24.11.2004

Oslo kommune (2005), *Skogsområder i Oslo kommune*.
URL:
http://www.friluftsetaten.oslo.kommune.no/skog_og_jordbruksomrader/skogbruk/,
lest 03.03.2005

Oslo og Omland Friluftsråd (2004), *Dette er Oslo og Omland Friluftsråd*.
URL: http://www.markanytt.no/pub/oof/2004_4_20_10.32.49.shtml?cat=omoof, lest 21.04.2005

Statistisk sentralbyrå (2005), *Kommunestatistikk*.
URL: <http://www.ssb.no/kommuner/>, lest 24.02.2005

Muntlige kilder:

Andersen, G., *daglig leder, Naturvernforbundet Oslo og Akershus*, intervju foretatt den 14.06.2005

Anderson, B., *avdelingsleder, Miljøvernavdelingen, Fylkesmannen i Buskerud*, intervju foretatt den 17.02.2005

Arnkværn, E., *seniorrådgiver, Fylkesmannen i Oslo og Akershus*, intervju foretatt den 18.02.2005

Bergan, H., *skogbrukssjef, Ringerike kommune*, intervju foretatt den 13.04.2005

Hatlinghus, R., *skogsjef, Løvenskiold Skog*, intervju foretatt den 16.06.2005

Hauge, K., *tidligere Markainspektør, Miljøverndepartementet*, intervju foretatt den 13.06.2005

Hellum, A., *sjefsingeniør, Ringerike kommune*, intervju foretatt den 13.04.2005

Håkenstad, H., *rådgiver, Friluftsetaten, Oslo kommune*, intervju foretatt den 02.03.2005

Løfsgaard, W., *konsulent, DNT Oslo og Omegn*, intervju foretatt den 25.04.2005

Norderud, B., *rådgiver, avdelingen for byutvikling, Plan - og bygningsetaten, Oslo kommune*, intervju foretatt den 25.02.2005

Olsen, A., *daglig leder, Oslo og Omland Friluftsråd*, intervju foretatt den 22.04.2005

Radoli, L., *rådgiver, avdelingen for byutvikling, Plan - og bygningsetaten, Oslo kommune*, intervju foretatt den 25.02.2005

Råde, J.Ø., *jurist, ressursenteret, Plan - og bygningsetaten, Oslo kommune*, intervju foretatt den 25.05.2005

Økland, L., *plankonsulent, Fylkesmannen i Buskerud*, intervju foretatt den 17.02.2005

Vedlegg

Vedlegg I: Spørsmål til Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Vedlegg II: Spørsmål til Løvenskiold Skog

Vedlegg III: Spørsmål til Naturvernforbundet i Oslo og Akershus

Vedlegg I: Spørsmål til Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Generelt om forvaltningen og Fylkesmannens rolle:

Hva slags arbeidsoppgaver har Fylkesmannen i forbindelse til Oslomarka?

Er forvaltningen av Oslomarka godt definert? Med dette menes det hvorvidt oppgavene til de ulike forvaltningsmyndighetene er fordelt og klargjort.

Skjedde det noen forandringer i løpet av 70-tallet som hadde betydning for forvaltningen?

Er det blitt en strengere håndheving de siste 15 årene enn det var tidligere?

Har forvaltningen opprettholdt sine intensjoner fra 70-tallet?

Samarbeid og kommunikasjon mellom Fylkesmannen og andre aktører:

Hvordan har samarbeidet og kommunikasjonen mellom Fylkesmannen og kommunene fungert?

Hvordan er samarbeidet og kommunikasjonen med interesseorganisasjonene, dvs. friluft- og naturvernorganisasjoner og lignende?

Hvordan er samarbeidet og kommunikasjonen mellom Fylkesmannen og de private eierne i Oslomarka?

Politiske og sosiale endringer:

Påvirkes forvaltningen av politiske endringer? I tilfelle hvordan?

Hvilke forandringer av verdier i folket har Fylkesmannen oppfattet siden 1970?

Hvordan oppfølges eventuelle verdiforandringer i forvaltningsoppgavene hos Fylkesmannen?

Ressurs og miljø:

Hvordan vektlegges ressursbruken av Oslomarka i forvaltningen?

Har Fylkesmannen noen utøvende rolle mht. miljøveiledning i Oslomarka?

Hvilken utvikling, i grove trekk, har skjedd i ressursbruken av Oslomarka siden 1970?

I hvilken grad har forvaltningen blitt påvirket av miljøbevegelsens fremmarsj?

Vedlegg II: Spørsmål til Løvenskiold Skog

Generelt om Løvenskiold Skog og dens rolle i Oslomarka:

Forklar litt om Løvenskiold Skog som bedrift.

Hva slags forhold har Løvenskiold Skog i forbindelse med Oslomarka?

Har Løvenskiold Skog et mål for Oslomarka som dere jobber etter?

Om forvaltningen i Oslomarka

Er forvaltningen av Oslomarka godt definert? Med dette menes det hvorvidt oppgavene til de ulike forvaltningsmyndighetene er fordelt og klargjort.

Skjedde det noen forandringer i løpet av 70-tallet som hadde betydning for forvaltningen og følgelig for Løvenskiold Skog?

Har håndhevingen av forvaltningen blitt forandret siden 70-tallet og til i dag?

Har forvaltningen opprettholdt sine intensjoner fra 70-tallet?

Har lovverket de nødvendige virkemidlene for forvaltningen?

Samarbeid og kommunikasjon Løvenskiold Skog og andre aktører:

Hvordan er samarbeidet og kommunikasjonen med kommunene og Fylkesmennene?

Hvordan er samarbeidet og kommunikasjonen med de andre interesseorganisasjonene, dvs. friluft- og naturvernorganisasjoner og lignende?

Hvordan er samarbeidet og kommunikasjonen med de andre private eierne i Oslomarka?

Politiske og sosiale endringer:

Har dere merket en forandring i forvaltningen pga. politiske endringer? I tilfelle hvordan?

Har Løvenskiold Skog merket en forandring hos folk med tanke på hvilke verdier de setter høyest i Oslomarka?

Hvordan oppfølges eventuelle verdiforandringer hos dere?

Ressurs og miljø:

Hvordan synes Løvenskiold Skog at ressursbruken i Oslomarka vektlegges i forvaltningen?

Har Løvenskiold Skog noen utøvende rolle mht. miljøveiledning i Oslomarka?

Hvilken utvikling, i grove trekk, har skjedd i ressursbruken av Oslomarka siden 1970?

I hvilken grad har forvaltningen blitt påvirket av miljøbevegelsens fremmarsj?

Vedlegg III: Spørsmål til Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA)

Generelt om NOA og dens rolle i Oslomarka:

Forklar litt om NOA som organisasjon.

Hva slags forhold har NOA i forbindelse med Oslomarka?

Hvordan jobber NOA med Oslomarka?

Har NOA et mål for Oslomarka som dere jobber etter?

Om forvaltningen i Oslomarka:

Er forvaltningen av Oslomarka godt definert? Med dette menes det hvorvidt oppgavene til de ulike forvaltningsmyndighetene er fordelt og klargjort.

Skjedde det noen forandringer i løpet av 70-tallet som hadde betydning for forvaltningen?

Har håndhevingen av forvaltningen blitt forandret siden 70-tallet og til i dag?

Har forvaltningen opprettholdt sine intensjoner fra 70-tallet?

Har lovverket de nødvendige virkemidlene for forvaltningen?

Samarbeid og kommunikasjon NOA og andre aktører:

Hvordan er samarbeidet og kommunikasjonen med kommunene og Fylkesmennene?

Hvordan er samarbeidet og kommunikasjonen med de andre interesseorganisasjonene, dvs. friluft- og naturvernorganisasjoner og lignende?

Hvordan er samarbeidet og kommunikasjonen med de private eierne i Oslomarka?

Politiske og sosiale endringer:

Har det skjedd en forandring i forvaltningen pga. politiske endringer? I tilfelle hvordan?

Har NOA merket en forandring hos folk med tanke på hvilke verdier de setter høyest i Oslomarka?

Hvordan oppfølges eventuelle verdiforandringer hos dere?

Ressurs og miljø:

Hvordan synes NOA at ressursbruken i Oslomarka vektlegges i forvaltningen?

Har NOA noen utøvende rolle mht. miljøveiledning i Oslomarka?

Hvilken utvikling, i grove trekk, har skjedd i ressursbruken av Oslomarka siden 1970?

I hvilken grad har forvaltningen blitt påvirket av miljøbevegelsens fremmarsj?